نواقض اسلام

بسم الله الرحمن الرحيم

نواقض الإسلام

الحمد لله، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده ، وعلى آله وأصحابه ومن اهتدى بهداه. أما بعد:
فاعلم أيها المسلم أن الله سبحانه أوجب على جميع العباد الدخول في الإسلام والتمسك به والحذر مما يخالفه ، وبعث نبيه محمدا صلى الله عليه وسلم للدعوة إلى ذلك، وأخبر عز وجل أن من اتبعه فقد اهتدى، ومن أعرض عنه فقد ضل، وحذر في آيات كثيرات من أسباب الردة ، وسائر أنواع الشرك والكفر، وذكر العلماء رحمهم الله في باب حكم المرتد أن المسلم قد يرتد عن دينه بأنواع كثيرة من النواقض التي تحل دمه وماله، ويكون بها خارجا من الإسلام، ومن أخطرها وأكثرها وقوعا عشرة نواقض ذكرها الشيخ الإمام محمد بن عبد الوهاب وغيره من أهل العلم رحمهم الله جميعا، ونذكرها لك فيما يلي على سبيل الإيجاز؛ لتحذرها وتحذر منها غيرك، رجاء السلامة والعافية منها، مع توضيحات قليلة نذكرها بعدها.

١ الأول: من النواقض العشرة: الشرك في عبادة الله تعالى ، قال الله تعالى: {إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ} وقال تعالى: {إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ} ومن ذلك دعاء الأموات، والاستغاثة بهم، والنذر والذبح لهم.

٢ الثاني: من جعل بينه وبين الله وسائط يدعوهم ويسألهم الشفاعة ويتوكل عليهم فقد كفر إجماعا.

٣ الثالث: من لم يكفّر المشركين أو شك في كفرهم أو صحح مذهبهم كفر.

٤ الرابع: من اعتقد أن هدي غير النبي ﷺ أكمل من هديه، أو أن حكم غيره أحسن من حكمه، كالذين يفضلون حكم الطواغيت على حكمه، فهو كافر.

نواقض اسلام

٥ الخامس: من أبغض شيئا مما جاء به الرسول ﷺ ولو عمل به فقد كفر؛ لقوله تعالى: {ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ}.

٦ السادس: من استهزأ بشيء من دين الرسول ﷺ أو ثوابه أو عقابه كفر، والدليل قوله تعالى: {قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ}{لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ}.

٧ السابع: السحر، ومنه الصرف والعطف، فمن فعله أو رضي به كفر، والدليل قوله تعالى: {وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ}.

٨ الثامن: مظاهرة المشركين ومعاونتهم على المسلمين، والدليل قوله تعالى: {وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ}.

٩ التاسع: من اعتقد أن بعض الناس يسعه الخروج عن شريعة محمد صلى الله عليه وسلم فهو كافر؛ لقوله تعالى: {وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ}.

١٠ العاشر: الإعراض عن دين الله لا يتعلمه ولا يعمل به، والدليل قوله تعالى: {وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ}.

ولا فرق في جميع هذه النواقض بين الهازل والجاد والخائف، إلا المكره، وكلها من أعظم ما يكون خطرا، وأكثر ما يكون وقوعا. فينبغي للمسلم أن يحذرها ، ويخاف منها على نفسه، نعوذ بالله من موجبات غضبه وأليم عقابه، وصلى الله على خير خلقه محمد وآله وصحبه وسلم . تأليف: محمد بن عبد الوهاب بن سليمان التميمي.

تکفیر

آیة الله سید علی خامنه‌ای (خطبه جمعه ۱۴ بهمن سال ۹۰):
"سلفیگری" اگر به معنای اصولگرائی در کتاب و سنت و وفاداری به ارزشهای اصیل و مبارزه با خرافات و انحرافات و احیاء شریعت و نفی غربزدگی باشد، همگی سلفی باشید؛
و اگر به معنای تعصب و تحجر و خشونت میان ادیان یا مذاهب اسلامی ترجمه شود، با نوگرائی و سماحت و عقلانیت - که ارکان تفکر و تمدن اسلامیاند - سازگار نخواهد بود و خود باعث ترویج سکولاریزم و بیدینی خواهد شد.

آدرس:
http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=18923

شرح: د. صلاح الدین جوهری

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله المستحق الحمد لآلائه، المتوحّد بعزّه وكبريائه، فله الحمد علي قَدَره وقَضائه، وتَفَضُّله بعَطائه و بَرّه ونَعمائه ومنّه بآلائه؛ أشهد أن لا إله إلا الله، الذي بهدايته سَعدَ من اهتدى وبتوفيقه رَشَدَ من اتّعظَ وارعَوى، وَبَخذلانه ضلَّ من زلَّ وغوَى وحاد عن الطريقة المُثلى؛ وأشهد أن محَمداً عبده المصطفى ورسوله المرتضى، بعثه إليه داعياً وإلى جنانه هادياً، فصلوات الله وسلامه عليه وعلى آله الطَّيِّبين الطاهرين وصحابته ومن اهتدى بهديه إلى يوم الدين؛ أما بعد:

اصل کلمه تکفیر به این بر می گردد که ما فردی را کافر بشماریم یا کافر بدانیم, وبگوییم فلانی کافر است، و کافر فردی است که مؤمن نیست، یعنی آن شخص را از رده ی اسلام خارج می کنیم, پس در این دنیا نباید بر او نماز خوانده شود و نه هم در مقابر مسلمین دفن شود ودر روز قیامت هم خالد مخلد در جهنم است.
و قبل از اینکه ما این بحث را بیان کنیم این مطلب را باید در مقدمه بگویم، که تکفیر نیاز به دلیل از شرع دارد، و نمی توانیم بدون دلیل در این مساله حکم دهیم. و خداوند ما را نهی کرده از این که بدون دلیل حرفی در مورد دین به میان آوریم, چنانچه می فرماید: ﴿ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِۦ عِلْمٌۚ إِنَّ ٱلسَّمْعَ وَٱلْبَصَرَ وَٱلْفُؤَادَ كُلُّ أُوْلَٰٓئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْـُٔولًا ﴾ :«و چیزی را که بدان علم نداری دنبال مکن، زیرا گوش و چشم و قلب، همه مورد پرسش واقع خواهند شد».
پس هر فرد مسلمانی در مقابل احکامی که صادر می کند محاسبه میشود. و همچنین خداوند در قرآن میفرماید: ﴿ **قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ ٱلْفَوَٰحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَٱلْإِثْمَ وَٱلْبَغْيَ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ وَأَن تُشْرِكُواْ بِٱللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِۦ سُلْطَٰنًا وَأَن تَقُولُواْ عَلَى ٱللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ** ﴾ :«بگو: پروردگار من فقط زشتکاریها را -چه آشکارش [باشد] و چه پنهان- و گناه و ستم ناحق را حرام گردانیده است؛ و [نیز] اینکه چیزی را شریک خدا سازید که دلیلی بر [حقّانیّت] آن نازل نکرده؛ و اینکه چیزی را که نمی‌دانید به خدا نسبت دهید».
پس ما اجازه نداریم که حکمی را صادر کنیم مگر اینکه دلیلی از قرآن وسنت داشته باشیم, وغیر از آن باید نسبت به علوم دینی درایت داشته باشیم هماطور که امام شافعی رحمة الله (الرساله للشافعی ص ۵۰۸-۵۱۰) می گوید: (کسی غیر از رسول الله ﷺ اجازه ندارد سخنی [در دین] به میان آورد جز از علمی که گذشته و از جهت علم به قرآن و سنت و اجماع و آثار و قیاس چناچه وصف آن به میان آوردم. وکسی اجازه ندارد قیاس بگیرد مگر این که علوم شرعی که با آن قیاس بگیرد را داشته باشد و آن هم علم به احکام قرآن: وفرض و ادب و ناسخ و منسوخ و عام و خاص و ارشادات آن).

تکفیر کردن یک امر شرعی است که اطلاق آن بدون علم از قرآن و سنت جرم بسیار بزرگی است.

۱ـ

﴿ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِۦ عِلْمٌ ۚ إِنَّ ٱلسَّمْعَ وَٱلْبَصَرَ وَٱلْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰٓئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْـُٔولًا ﴾

و چیزی را که بدان علم نداری دنبال مکن، زیرا گوش و چشم و قلب، همه مورد پرسش واقع خواهند شد.

۲ـ

﴿ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّىَ ٱلْفَوَٰحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَٱلْإِثْمَ وَٱلْبَغْىَ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ وَأَن تُشْرِكُوا۟ بِٱللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِۦ سُلْطَٰنًا وَأَن تَقُولُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴾

بگو: پروردگار من فقط زشتکاریها را –چه آشکارش [باشد] و چه پنهان– و گناه و ستم ناحق را حرام گردانیده است؛ و [نیز] اینکه چیزی را شریک خدا سازید که دلیلی بر [حقّانیّت] آن نازل نکرده؛ و اینکه چیزی را که نمی‌دانید به خدا نسبت دهید.

۳ـ

﴿ فَإِن تَنَٰزَعْتُمْ فِى شَىْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴾

و هرگاه در چیزی نزاع داشتید، آن را به خدا (یعنی قرآن) و پیامبر (یا سنت) بازگردانید (و از آنها داوری بطلبید) اگر به خدا و روز رستاخیز ایمان دارید! این (کار) برای شما بهتر، و عاقبت و پایانش نیکوتر است.

والجهل داء قاتل وشفـاؤه　　أمران في التركيب مُتفقان

نص من القرآن أو من سنة　　وطبيب ذاك العالم الربانيَ

۴ـ

امام شافعي رحمه الله (الرسالة للشافعي ص ۵۰۸-۵۱۰) گوید: (ولم يجعل الله لأحد بعد رسول الله أن يقول إلا من جهة علم مضى قبله وجهة العلم بعد الكتاب والسنة والإجماع والآثار وما وصفت من القياس عليها. ولا يقيس إلا من جمع الآلة التي له القياس بها وهي العلم بأحكام كتاب الله وفرضه وادبه وناسخه ومنسوخه وعامة وخاصة وإرشاده).

ترجمه: (کسی غیر از رسول الله ﷺ اجازه ندارد سخنی [در دین] به میان آورد جز از علمی که گذشته و از جهت علم به قرآن و سنت و اجماع و آثار و قیاس چناچه وصف آن به میان آوردم. وکسی اجازه ندارد قیاس بگیرد مگر این که علوم شرعی که با آن قیاس بگیرد را داشته باشد و آن هم علم به احکام قرآن: وفرض و ادب و ناسخ و منسوخ و عام و خاص و ارشادات آن).

تکفیر

حق

نا حق

عنِ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ : "أَيُّمَا امْرِئ قَالَ لأَخيه: يَا كَافِرُ، فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا، إِنْ كَانَ كَمَا قَالَ، وَإِلَّا رَجَعَتْ عَلَيْه". ت: مسلم ۹۵.

ترجمه: عبد الله بن عمر رضی الله عنهما گوید: که رسول الله ﷺ فرمود: هر مؤمنی به برادر خویش بگوید: ای کافر, این کفر به یکی از آن دو نفر بر می گردد, یا این که تکفیریش چنان باشد که گفته, وگرنه به خودش بر می گردد.

حکم کسی که شخصی را بدون دلیل و برهان تکفیر کند؟

امام احمد گوید (۱۶۰۴۱): حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيد قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ وَيَزِيدُ قَالَ: أَخْبَرَنَا هِشَامٌ قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ ثَابِت بْنِ الضَّحَّاك رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: "**لَعْنُ الْمُؤْمِنِ كَقَتْلِه**، وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ فِي الدُّنْيَا، عُذِّبَ بِهِ فِي الْآخِرَةِ، وَلَيْسَ عَلَى رَجُلٍ مُسْلِمٍ نَذْرٌ فِيمَا لَا يَمْلِكُ، **وَمَنْ رَمَى مُؤْمِنًا بِكُفْرٍ، فَهُوَ كَقَتْلِهِ**، وَمَنْ حَلَفَ بِمِلَّةٍ سِوَى الْإِسْلَامِ كَاذِبًا، فَهُوَ كَمَا قَالَ".

ترجمه: رسول الله ﷺ فرمودند: ((**لعنت کردن یک مؤمن همانند قتل او هست**, و اگر کسی خودش را در دنیا با چیزی به قتل رساند با همان چیز روز قیامت عذاب می بیند, و درست نیست کسی در چیزی که مالک آن نیست نذر کند, و **اگر کسی مؤمنی را تکفیر کند مثل این است که او را به قتل رسانده است**, و اگر کسی بر ملتی غیر از اسلام قسم یاد کند –مثلا: بگوید: اگر چنین کاری کردم پس من یهودی هستم–, او همان طور هست که گفته است)).

نشأت فکر تکفیری

عَنْ أَبِي سَعِيد رضي الله عنه ، قَالَ: بَعَثَ عَلِيٌّ رضي الله عنه إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم بِذُهَيْبَةٍ فَقَسَمَهَا بَيْنَ الْأَرْبَعَةِ: الْأَقْرَعِ بْنِ حَابِسٍ الْحَنْظَلِيِّ ثُمَّ الْمُجَاشِعِيِّ وَعُيَيْنَةَ بْنِ بَدْرٍ الْفَزَارِيِّ وَزَيْدٍ الطَّائِيِّ، ثُمَّ أَحَدِ بَنِي نَبْهَانَ وَعَلْقَمَةَ بْنِ عُلَاثَةَ الْعَامِرِيِّ، ثُمَّ أَحَدِ بَنِي كِلَابٍ! فَغَضِبَتْ قُرَيْشٌ وَالْأَنْصَارُ، قَالُوا : يُعْطِي صَنَادِيدَ أَهْلِ نَجْدٍ وَيَدَعُنَا، قَالَ: إِنَّمَا أَتَأَلَّفُهُمْ فَأَقْبَلَ رَجُلٌ غَائِرُ الْعَيْنَيْنِ مُشْرِفُ الْوَجْنَتَيْنِ نَاتِئُ الْجَبِينِ كَثُّ اللِّحْيَةِ مَحْلُوقٌ، فَقَالَ: **اتَّقِ اللَّهَ يَا مُحَمَّدُ،** فَقَالَ: **مَنْ يُطِعِ اللَّهَ إِذَا عَصَيْتُ أَيَأْمَنُنِي اللَّهُ عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ فَلَا تَأْمَنُونِي!** فَسَأَلَهُ رَجُلٌ قَتْلَهُ أَحْسِبُهُ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ فَمَنَعَهُ فَلَمَّا وَلَّى، قَالَ: إِنَّ مِنْ ضِئْضِئِ هَذَا أَوْ فِي عَقِبِ هَذَا قَوْمًا يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ مُرُوقَ السَّهْمِ مِنَ الرَّمِيَّةِ يَقْتُلُونَ أَهْلَ الْإِسْلَامِ وَيَدَعُونَ أَهْلَ الْأَوْثَانِ لَئِنْ أَنَا أَدْرَكْتُهُمْ لَأَقْتُلَنَّهُمْ قَتْلَ عَادٍ. ت: بخاري ۳۱۱۸.

أبو سَعید خُدری رضي الله عنه گوید: علی بن ابی طالب رضي الله عنه غنیمتی از طلا را نزد رسول الله صلى الله عليه وسلم فرستاد و آن را بین چهار نفر تقسیم کرد: اقرع بَن حابس حنظلی مجاشعی وعیینه بن بدر فزاری و زید طائی از بنی نبهان و علقمه بن علاثه عامری از بنی کلاب!, آنگاه قریش خشمگین شدند, گفتند: به بزرگان اهل نجد غنیمت می دهد وما را رها می کند, رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمود: با این کار دَل آنان را به دست می آورم, سپس شخصی که چشمانش به داخل فرو رفته بود و پیشانی بزرگی و گونه های بلندی وریشی پرپشت داشت و موهای سرش را تراشیده بود, گفت: **ای محمد تقوای الله را داشته باش!, فرمود: پس چه کسی از دستوارتش اطاعت می کند اگر من از دستوراتش سر پیچی کنم؟ الله مرا برای مردم روی زمین امین گذاشته ولی شما مرا امین نمی شمارید!؟** آنگاه یکی از اصحاب که فکر کنم خالد بن ولید باشد اجازه گرفت که او را به قتل رساند, ولی رسول الله صلى الله عليه وسلم این اجازه را به او نداد و وقتی آن شخص به آنان پشت داد فرمود: از اصل یا از نسب این فرد کسانی می آیند که قرآن را تلاوت می کنند ولی آن قرآن از حنجره ی آنان پایین نمی رود, چنان با سرعت وارد دین می شوند و از آن با سرعت بیرون می روند همان طور که تیر از کمان بیرون رفته و با سرعت از بدن صید عبور می کند, مسلمانان را –پس از تکفیرشان– به قتل می رسانند و بت پرستان را رها می کنند, اگر آنان را در حیات خودم بیابم همانند هلاک قوم عاد آنان را به قتل می رسانم.

نشأت فکر تکفیری

۶

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رضي الله عنه، قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَقْسِمُ قِسْمًا أَتَاهُ ذُو الْخُوَيْصِرَةِ وَهُوَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اعْدِلْ، فَقَالَ: **"وَيْلَكَ وَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ أَعْدِلْ قَدْ خِبْتَ وَخَسِرْتَ، إِنْ لَمْ أَكُنْ أَعْدِلُ"!** فَقَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ائْذَنْ لِي فِيهِ فَأَضْرِبَ عُنُقَهُ، فَقَالَ: "دَعْهُ فَإِنَّ لَهُ أَصْحَابًا يَحْقِرُ أَحَدُكُمْ صَلَاتَهُ مَعَ صَلَاتِهِمْ وَصِيَامَهُ مَعَ صِيَامِهِمْ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ يُنْظَرُ إِلَى نَصْلِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى رِصَافِهِ فَمَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى نَضِيِّهِ وَهُوَ قِدْحُهُ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى قُذَذِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ قَدْ سَبَقَ الْفَرْثَ وَالدَّمَ آيَتُهُمْ رَجُلٌ أَسْوَدُ إِحْدَى عَضُدَيْهِ مِثْلُ ثَدْيِ الْمَرْأَةِ أَوْ مِثْلُ الْبَضْعَةِ تَدَرْدَرُ وَيَخْرُجُونَ عَلَى حِينِ فُرْقَةٍ مِنَ النَّاسِ"، قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: فَأَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَشْهَدُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ قَاتَلَهُمْ وَأَنَا مَعَهُ فَأَمَرَ بِذَلِكَ الرَّجُلِ فَالْتُمِسَ فَأُتِيَ بِهِ حَتَّى نَظَرْتُ إِلَيْهِ عَلَى نَعْتِ النَّبِيِّ ﷺ الَّذِي نَعَتَهُ. ت: بخاري ۳۳۶۵.

أبو سَعید خُدری رضي الله عنه گوید: هنگامی که نزد رسول الله ﷺ بودیم, و وی غنیمتها را تقسیم می کرد, ذو الخویصره که یکی از مردان بنی تمِیم بود آمد وگفت: ای رسول الله عدالت کن!, رسول الله ﷺ فرمود: **وای بر تو! پس چه کسی عدالت می کند اگر من عدالت نکنم؟ اگر من عدالت نکنم تو ناکام مانده ای و خسارت کرده ای!**, آنگاه عمر بن خطاب گفت: ای رسول الله به من اجازه بده تا گردنش را بزنم, فرمود: او را رها کن! چون او هوادارانی دارد که شما نماز خودتان را در مقابل نماز آنها تحقیر می نمایید, و روزه هایتان در مقابل روزه ی آنان, قرآن را تلاوت می کنند ولی از گلوی آنان پایین تر نمی رود, چنان با سرعت وارد دین می شوند و از آن با سرعت بیرون می روند همان طور که تیر از کمان بیرون رفته و با سرعت از بدن صید عبور می کند, اگر نگاه به آهن سر تیر بیندازی اثری از صید بر آن نیست, و اگر به جایگاه تیر در کمان نگاه کنی اثری از تیر در آن نمی بینی, و اگر نگاهی به چوب تیر بیاندازی اثری از صید نمی بینی, و اگر نگاهی بر پرهای تَه تیر بیندازی اثری از صید نیز نمی بینی, از شکم صید و خونش عبور کرده, ولی اثری از آنچه در شکم بوده وخون روی تیر نیست!, یکی از نشانه های آنان شخصی سیاه پوست هست که یکی از بازوهایش همانند سینه های زنان می باشد یا همانند قطعه گوشتی که تکان می خورد, و اینها به هنگام اختلافات مردم خروج می کنند, ابو سعید گوید: گواه می دهم که این حدیث را رسول الله ﷺ شنیده ام, و گواه می دهم که علی بن ابی طالب به هنگامی که من با وی بوده ام با آنان جنگیده و دستور داده که دنبال آن شخص باشند, پس دنبال آن شخص گشتند و او را آوردند و نگاهی به اوصافی که رسول الله ﷺ از آن شخص داشتند را افکندم.

مراتب کفر و شرک (اصغر و اکبر)

۱

﴿إِنَّمَا ٱلنَّسِيٓءُ زِيَادَةٞ فِي ٱلۡكُفۡرِ﴾

نسیء [= جا به جا کردن و تأخیر ماه‌های حرام]، افزایشی در کفر (مشرکان) است.

۲

﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ﴾

خداوند (هرگز) شرک را نمی‌بخشد! و پایین‌تر از آن را برای هر کس (بخواهد و شایسته بداند) می‌بخشد.

۳

عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ أَنّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ، قَالُوا: وَمَا الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الرِّيَاءُ. احمد ۲۳۰۰۷.

ترجمه: از محمود بن لبید رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: «بیشترین چیزی که بر شما می‌ترسم، شرک اصغر است» گفتند: ای رسول الله ﷺ، شرک اصغر چیست؟ فرمود: «ریا...».

۴

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "اثْنَتَانِ فِي النَّاسِ هُمَا بِهِمْ كُفْرٌ، الطَّعْنُ فِي النَّسَبِ، وَالنِّيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ". مسلم ۱۰۳.

ترجمه: از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمود: «دو کار است که در مردم وجود دارد و در این دو خصلت کفر است؛ طعنه زدن در نسب و نوحه خوانی بر مرده».

۵

عَنْ جَرِيرٍ أَنّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: اسْتَنْصِتِ النَّاسَ، فَقَالَ: "لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ". بخاری ۱۱۹.

ترجمه: از جریر رضی الله عنه روایت است که گوید: رسول الله ﷺ در آخرین حجش به او گفته که مردم را آرام کند, سپس فرمود: «بعد از من کافر نشوید و چنین نباشد که گردن همدیگر را بزنید».

۶

﴿وَإِن طَآئِفَتَانِ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٱقۡتَتَلُواْ فَأَصۡلِحُواْ بَيۡنَهُمَا﴾

و اگر دو طایفه از مؤمنان با هم بجنگند، میان آن دو را اصلاح دهید.

انواع کفر اکبر

تکذیب وانکار

﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ٱسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلَٰمَ ٱللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُۥ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْلَمُونَ﴾

و اگر یکی از مشرکان از تو پناه خواست پناهش ده تا کلام خدا را بشنود؛ سپس او را به مکان امنش برسان، چرا که آنان قومی نادانند.

در این آیه بحث از مشرکی است که حقیقت اسلام را انکار می کند چون نادان می باشد.

جحود

﴿وَجَحَدُوا۟ بِهَا وَٱسْتَيْقَنَتْهَآ أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا ۚ فَٱنظُرْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلْمُفْسِدِينَ﴾

و با آنکه دلهایشان بدان یقین داشت، از روی ظلم و تکبر آن را انکار کردند. پس ببین سرانجام فسادگران چگونه بود.

در این آیه بحث از فرعون هست که جحود کرد وحاضر نشد با زبانش هم حقیقت را قبول کند، بر خلاف ابلیس که با زبان اقرار کرد ولی عناد ورزید.

عناد واستکبار

﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَٰٓئِكَةِ ٱسْجُدُوا۟ لِءَادَمَ فَسَجَدُوٓا۟ إِلَّآ إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَٱسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ﴾

و چون فرشتگان را فرمودیم: «برای آدم سجده کنید»، پس بجز ابلیس –که سر باز زد و کبر ورزید و از کافران شد– [همه] به سجده درافتادند.

اعراض

﴿وَمَا تَأْتِيهِم مِّنْ ءَايَةٍ مِّنْ ءَايَٰتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا۟ عَنْهَا مُعْرِضِينَ﴾

هیچ نشانه و آیه‌ای از آیات پروردگارشان برای آنان نمی‌آید، مگر اینکه از آن رویگردان می‌شوند!

منظور از آیه اعراض کلی با شنیدن وفهم در مقابل قرآن واسلام است.

شک

﴿وَدَخَلَ جَنَّتَهُۥ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِۦ **قَالَ مَآ أَظُنُّ** أَن تَبِيدَ هَٰذِهِۦٓ أَبَدًا ﴿٣٥﴾ وَمَآ أَظُنُّ ٱلسَّاعَةَ قَآئِمَةً ...﴾

و در حالی که نسبت به خود ستمکار بود، در باغ خویش گام نهاد، و گفت: «من گمان نمی‌کنم هرگز این باغ نابود شود! * و گمان نمی کنم که قیامت برپا شود...

نفاق

﴿وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلْمُنَٰفِقِينَ وَٱلْمُنَٰفِقَٰتِ وَٱلْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۚ هِىَ حَسْبُهُمْ ۚ وَلَعَنَهُمُ ٱللَّهُ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ﴾

الله به مردان و زنان منافق و کافران، آتش جهنم را وعده داده است. در آن جاودانه‌اند. آن [آتش] برای ایشان کافی است، و الله لعنتشان کرده و برای آنان عذابی پایدار است.

انواع شرک اکبر

۹

شرک دعا

﴿ وَمَن يَدْعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ لَا بُرْهَٰنَ لَهُۥ بِهِۦ فَإِنَّمَا حِسَابُهُۥ عِندَ رَبِّهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴾

وهر کس با خدا معبود دیگری فریاد زند [که] هیچ دلیلی بر حقّانیّت آن ندارد، حسابش فقط نزد پروردگار اوست؛ بدون تردید کافران، رستگار نمی شوند.

شرک نیت

﴿ مَن كَانَ يُرِيدُ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَٰلَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ لَيْسَ
لَهُمْ فِى ٱلْءَاخِرَةِ إِلَّا ٱلنَّارُ ۖ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا۟ فِيهَا وَبَٰطِلٌ مَّا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴾

کسانی که زندگی دنیا و زیور و زینتش را بخواهند، ثمره تلاششان را به طور کامل در [همین] دنیا به آنان می دهیم و در اینجا چیزی از آنان کاسته نخواهد شد. ❊ اینان کسانی هستند که در آخرت، سهمی جز آتش برای آنان نیست و آنچه [در دنیا از کار خیر] کرده اند، در آخرت تباه و بی اثر می شود، و آنچه همواره [ریاکارانه] انجام می دادند، باطل است.

شرک محبت

﴿ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ ٱللَّهِ ۖ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ ۗ وَلَوْ يَرَى
ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓا۟ إِذْ يَرَوْنَ ٱلْعَذَابَ أَنَّ ٱلْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعَذَابِ ﴾

و برخی از مردم به جای خدا معبودهایی انتخاب می کنند که آنها را آن گونه که سزاوار است خدا را دوست داشته باشند، دوست می دارند؛ ولی آنان که ایمان آورده اند، محبتشان به خدا بیشتر است. و اگر کسانی که [با انتخاب معبودهای باطل] ستم روا داشتند، هنگامی که عذاب را ببینند، بی تردید بفهمند که همه قدرت ویژه خداست [و معبودهای باطل، هیچ و پوچ اند] و خدا سخت کیفر است.

شرک طاعت

﴿ قُلْ يَٰٓأَهْلَ ٱلْكِتَٰبِ تَعَالَوْا۟ إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَآءٍۭ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا ٱللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِۦ شَيْـًٔا وَلَا يَتَّخِذَ
بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ ٱللَّهِ ۚ فَإِن تَوَلَّوْا۟ فَقُولُوا۟ ٱشْهَدُوا۟ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴾

ای اهل کتاب! بیایید به سوی سخنی که میان ما و شما یکسان است [و همه کتاب های آسمانی و پیامبران آن را ابلاغ کردند] که جز خدای یگانه را نپرستیم، و چیزی را شریک او قرار ندهیم، و بعضی از ما بعضی را اربابانی به جای خدا نگیرد. پس اگر [از دعوتت به این حقایق] روی گرداندند [تو و پیروانت] بگویید: گواه باشید که ما [در برابر خدا و فرمان ها و احکام او] تسلیم هستیم.

ضوابط تکفیر

اول: تفریق بین احکام دنیا و آخرت.

﴿وَإِنۡ أَحَدٞ مِّنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ٱسۡتَجَارَكَ فَأَجِرۡهُ حَتَّىٰ يَسۡمَعَ كَلَٰمَ ٱللَّهِ ثُمَّ أَبۡلِغۡهُ مَأۡمَنَهُۥۚ﴾

و اگر یکی از مشرکان از تو پناه خواست پناهش ده تا کلام خدا را بشنود؛ سپس او را به مکان امنش برسان

﴿لَّقَدۡ كَفَرَ ٱلَّذِينَ قَالُوٓاْ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡمَسِيحُ ٱبۡنُ مَرۡيَمَ﴾

کسانی که گفتند: «خدا همان مسیح پسر مریم است» مسلماً کافر شده‌اند.

﴿مَّا يَوَدُّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ وَلَا ٱلۡمُشۡرِكِينَ أَن يُنَزَّلَ عَلَيۡكُم مِّنۡ خَيۡرٖ مِّن رَّبِّكُمۡ﴾

کافران اهل کتاب، و (همچنین) مشرکان، دوست ندارند که از سوی خداوند، خیر و برکتی بر شما نازل گردد.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: "وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، **لَا يَسْمَعُ بِي** أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ **يَهُودِيٌّ**، وَلَا **نَصْرَانِيٌّ**، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ، إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ". مسلم ش ٢٢٢.

ترجمه: از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که گوید رسول الله ﷺ فرمود: ((قسم به آن که جان محمد به دست اوست, کسی از مردم از یهودی یا نصرانی **آوازه ی مرا نمی شنود** سپس بمیرد و بر آنچه بر من نازل شده ایمان نیاورد, مگر اینکه آن شخص از دوزخیان باشد)).

نکته: کسی که اسلام به وی نرسد و از رسول الله چیزی به گوشش نرسد محل بحث نیست, زیرا در آخرت دوباره امتحان می شود.

ضوابط تکفیر

دوم: تفریق بین اطلاق و تعیین.

عن ابْنَ عبَّاس رضي الله عنهما يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّه ﷺ أَتَاهُ جِبْرِيلُ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ! إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْخَمْرَ، وعاصِرَها، ومُعتصِرَهَا، وحامِلَهَا، وَالْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ، وشارِبَها، وبائِعَها، ومُبتاعَهاَ، وساقِيَها، ومُسقاها. صحيح ابن حبانَ ش ٥٣٣٢.

ترجمه: از عبدَ الله بن عباس رضي الله عنهما روایت است که گوید: جبریل نزد رسول الله ﷺ آمد وگفت: ای محمد! الله مشروبات الکلی را مورد لعن قرار داده است و همچنین: کسی که آن را برای خود و یا برای دیگری بسازد و کسی که برای خود و یا برای دیگری درخواست ساختن آن را بکند و کسی که آن را حمل کرده و آن کس که برای او حمل می شود, و کسی که آن را نوشیده و بفروشد, و خریدار آن و آن که به دیگری برای نوشیدن بدهد و آن که از او بگیرد.

عَنْ ثَابت بْنِ الضَّحَّاك عَنِ النَّبيِّ ﷺ قَالَ: "مَنْ حَلَفَ بملَّة غَيْرِ الْإِسْلَام كَاذبًا فَهُوَ كَمَا قَالَ، وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ عُذِّبَ بِه في نَارِ جَهَنَّمَ، **وَلَعْنُ الْمُؤْمِنِ كَقَتْله، وَمَنْ رَمَى مُؤْمِنًا بِكُفْرٍ فَهُوَ كَقَتْله.** بخاری ش **٥٦٦٩.**

از ثابت بن ضحاک رضي الله عنه روایت است رسول الله ﷺ فرمود: کسی که به دروغ و از روی عمد به دینی غیر از اسلام سوگند بخورد او همان‌طوری می‌باشد که گفته است. و هر کس با چیزی خودش را بکشد در روز قیامت با همان چیز در آتش جهنم عذاب داده می‌شود. و لعن کردن مؤمن همانند قتل اوست. و کسی که به مؤمنی نسبت کفر بدهد گویا او را کشته است.

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّاب: أَنَّ رَجُلًا عَلَى عَهْد النَّبِيِّ ﷺ كَانَ اسْمُهُ عَبْدَ اللَّه، وَكَانَ يُلَقَّبُ حِمَارًا، وَكَانَ يُضْحِكُ رَسُولَ اللَّه ﷺ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ جَلَدَهُ فِي الشَّرَاب، فَأُتِيَ بِه يَوْمًا، فَأَمَرَ بِه فَجُلِدَ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: **اللَّهُمَّ الْعَنْهُ**، مَا أَكْثَرَ مَا يُؤْتَى بِه، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: **لَا تَلْعَنُوهُ**، فَوَاللَّه، مَا عَلِمْتُ إِنَّهُ يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ. صحيح بخاري ٦٣١٢.

ترجمه: از عمر بن الخطاب رضي الله عنه روایت است که گوید: فردی در زمان رسولَ الله ﷺ عبد الله نام داشت, و لقب وی الاغ بود, و رسول الله ﷺ را می خنداند, و رسول الله ﷺ به علت مست کردنش او را شلاق زده بود, و روزی او را آوردند و رسول الله ﷺ دستور دادند که او شلاق زنند, آنگاه یکی از مردم گفت: بارالها او را لعنت کن, چقدر او را برای شلاق زدن می آورند, سپس رسول الله ﷺ فرمودند: او را لعنت نکنید, و قسم به الله یاد می کنم که او الله و پیامبرش را دوست دارد.

ضوابط تکفیر

دوم: تفریق بین اطلاق و تعیین.

شیخ الاسلام (در فتاوی ۷/۵۰۷)گوید: (**مع أنَّ أحمد – أي ابن حنبل – لم يُكَفِّر أعيانَ الجَهمِيَّة، ولا كلُّ من قال إنَّه جهميٌّ كَفَّرَه، ولا كلُّ من وافق الجهميَّةَ فى بعضِ بدعهم، بل صلَّى خلفَ الجهميَّة الذين دعوا إلىَ قولهم**، وامتَحَنُوا النَّاسَ وعاقَبوا من لم يوافقهم بالعقوبات الغليظة، **لم يكفِّرهُم أحمدٌ وأمثالُه، بل كان يعتقَدُ إيمانَهم وإمامتهم، ويدعو لهم، ويرى الإئتمام بهم فى الصلوات خلفهم، والحج والغزو معهم، والمنع من الخروج عليهم، ما يراه لأمثالهم من الأئمة، وينكر ما أحدثوا من القول الباطل، الذي هو كفرٌ عظيمٌ**، وإن لم يَعلموا هم أنَّه كفرٌ، وكان يُنكره، ويجاهدهم على رده بحسب الإمكان، فيجمع بين طاعة الله ورسوله فى إظهار السنَّة والدينِ وإنكار بدع الجهمية الملحدين، وبين رعاية حقوق المؤمنين من الأئمة والأمة، وإن كانوا جُهَّالًا مبتدعين وظلمةً فاسقينَ).

ترجمه: شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله گوید: (هرچند که امام احمد بن حنبل جهمی ها را به طور عینی تکفیر نکرده است, و نه هم اینکه اگر درباره ی شخصی بگوید: که جهمی است دلالت بر تکفیر او داشته باشد, و نه هم اگر شخصی در بعضی از بدعت های جهمیه با آنان موافق باشد, بلکه امام احمد پشت سر آنان که دعوت به تفکر جهمیه می دادند نماز می خواند, و همچنین آنان که مردم را در این باره امتحان کرده و با عقوبت های سنگین مردم را مجازات می کردند, امام احمد و علمای دیگر آنان را تکفیر نمی کردند, بلکه اعتقاد به امامت و ایمان آنها داشت وبرای آنان دعا می کرد, و نماز و حج و جهاد را پشت سر آنان جایز می شمارد, و از خروج بر علیه آنان منع می کرد همان طور که درباره ی دیگر ائمه اعتقاد داشت, ولی سخنان بدعت و باطل آنان که کفری بزرگ است را انکار می کرد, هرچند که آنان ندانند که سخن آنها کفر است, و وی تا جایی که امکانش بود انکار می کرد و در راه بازگشت آنان به حق مجاهدت می کرد, پس چنین بین طاعت الله و پیامبرش در اظهار دین وسنت و انکار بر بدعت جهمی های ملحد و بین رعایت حقوق مسلمانان از ولات امور ودیگران تلاش می کرد, هرچند که آنان جاهل و مبتدع بوده و ظلم و فسق داشته اند).

ضوابط تکفیر

۱۳

سوم: اعتبار قصد.

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَقُولُواْ رَٰعِنَا وَقُولُواْ ٱنظُرۡنَا وَٱسۡمَعُواْۗ وَلِلۡكَٰفِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٞ ﴾

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده‌اید، نگویید: «راعنا»، و بگویید: «انظرنا» و [این توصیه را] بشنوید؛ و [گر نه] کافران را عذابی دردناک است.

مؤمنون

- مقصود مؤمنین از لفظ "راعنا" أرعنا سمعک یعنی "به ما نگاه کن و سخن ما را گوش فرا بده" بوده است.

یهود

- هدف یهود از این کلمه بدگویی و دشنام به رسول الله ﷺ بود.

ضوابط تکفیر

۱۴

۱ ۲ ۳

چهارم: قیام حجت و بیان محجت و انتفای موانع.

۱-

﴿كُلَّمَآ أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَآ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ۝٨ قَالُواْ بَلَىٰ قَدْ جَآءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ ٱللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِي ضَلَٰلٍ كَبِيرٍ﴾

ترجمه: هر زمان که گروهی در آن افکنده می‌شوند، نگهبانان دوزخ از آنها می‌پرسند: «مگر شما را هشدار دهنده‌ای نیامد؟». گویند: «چرا، هشدار دهنده‌ای به سوی ما آمد و[لی] تکذیب کردیم و گفتیم: خدا چیزی فرو نفرستاده است، و شما در گمراهی بزرگی هستید!».

﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا﴾

و ما هرگز (قومی را) مجازات نخواهیم کرد، مگر آنکه پیامبری مبعوث کرده باشیم.

عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ سَرِيعٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: "أَرْبَعَةٌ **يَحْتَجُّونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ:** رَجُلٌ أَصَمُّ، وَرَجُلٌ أَحْمَقُ، وَرَجُلٌ هَرَمٌ، وَرَجُلٌ مَاتَ فِي الْفَتْرَةِ، فَأَمَّا الْأَصَمُّ، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ، لَقَدْ جَاءَ الْإِسْلَامُ، وَمَا أَسْمَعُ شَيْئًا، وَأَمَّا الْأَحْمَقُ، فَيَقُولُ: رَبِّ، قَدْ جَاءَ الْإِسْلَامُ وَالصِّبْيَانُ يَحْذِفُونَنِي بِالْبَعَرِ، وَأَمَّا الْهَرَمُ، فَيَقُولُ: رَبِّ، لَقَدْ جَاءَ الْإِسْلَامُ وَمَا أَعْقِلُ، وَأَمَّا الَّذِي مَاتَ فِي الْفَتْرَةِ، فَيَقُولُ: رَبِّ، مَا أَتَانِي لَكَ رَسُولٌ، **فَيَأْخُذُ مَوَاثِيقَهُمْ لَيُطِيعُنَّهُ**، فَيُرْسِلُ إِلَيْهِمْ رَسُولًا أَنِ ادْخُلُوا النَّارَ، قَالَ: فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ دَخَلُوهَا كَانَتْ عَلَيْهِمْ بَرْدًا وَسَلَامًا". صحيح ابن حبان ٧٥١٦.

ترجمه: از اسود بن سَریع روایت است که رسول الله ﷺ فرمود: چهار نفر روز قیامت برای خود عذر می آورند. شخص کَر و ناشنوا وشخص دیوانه و کسی که به سن کهولت رسیده و کسی که در زمان فترت –یعنی در زمان بین پیامبر عیسی ﵇ و محمد ﷺ– فوت شده است, و اما کر و ناشنوا پس می گوید: پروردگارا اسلام آمد و من چیزی نمی شنویدم, و اما دیوانه پس می گوید: پروردگارا اسلام آمد و بچه ها مرا با دانه های ریز مدفوع حیوان با انگشتانشان می زدند, و اما کسی که به سن کهولت رسیده می گوید: اسلام در حالی به من رسید که من درک نمی کردم, و اما شخصی که در زمان فترت فوت شده می گوید: پروردگارا پیامبری از طرف شما به من نرسید, سپس خداوند از آنها عهد و پیمان می گیرد که از او اطاعت کنند, سپس پیامبری را به سوی آنها می فرستد که وارد آتش شوید, و فرمود: قسم به آن که جان من به دست اوست اگر وارد آن بشوند آن آتش بر آنها خنک می شود و در آن سالم می مانند.

ضوابط تکفیر

چهارم: قیام حجت و بیان محجت و انتفای موانع.

۲-

﴿ وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوۡمِهِۦ لِيُبَيِّنَ لَهُمۡۖ ﴾

و ما هیچ پیامبری را جز به زبان قومش نفرستادیم، تا [حقایق را] برای آنان بیان کند.

﴿ ٱذۡهَبَآ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ٤٣ فَقُولَا لَهُۥ قَوۡلٗا لَّيِّنٗا لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ أَوۡ يَخۡشَىٰ ﴾

هر دو -یعنی: موسی و هارون- به سوی فرعون بروید؛ زیرا او [در برابر خدا] سرکشی کرده است. * و با او سخنی نرم گویید، شاید که پند پذیرد یا بترسد.

﴿ وَدَاوُۥدَ وَسُلَيۡمَٰنَ إِذۡ يَحۡكُمَانِ فِي ٱلۡحَرۡثِ إِذۡ نَفَشَتۡ فِيهِ غَنَمُ ٱلۡقَوۡمِ وَكُنَّا لِحُكۡمِهِمۡ شَٰهِدِينَ ٧٨ فَفَهَّمۡنَٰهَا سُلَيۡمَٰنَۚ وَكُلًّا ءَاتَيۡنَا حُكۡمٗا وَعِلۡمٗاۚ ﴾

و داود و سلیمان را [یاد کن] زمانی که درباره آن کشتزار که شبانه گوسفندان قوم در آن چریده بودند، داوری می کردند، و ما گواه داوری آنان بودیم. * پس [داوری] آن را به سلیمان فهماندیم، و هر یک را حکمت و دانش عطا کردیم.

امام حسن بصری (تفسیر ابن الجوزی ۵/۳۷۲) گوید: (لو لا هذه الآیة لرأیت أن القضاة قد هلکوا، ولکنه أثنی علی سلیمان لصوابه، وعذر داود باجتهاده).

قيام حجت و بيان محجت

شيخ عبد الله فرزند شيخ محمد بن عبد الوهاب (الدرر السنيه ۱/۲۳۴) گويد: (فإن قال قائل منفر عن قبول الحق والإذعان له: يلزم من تقريركم، وقطعكم في أن من قال يا رسول الله، أسألك الشفاعة: أنه مشرك مهدر الدم؛ أن يقال بكفر غالب الأمة، ولا سيما المتأخرين، لتصريح علمائهم المعتبرين: أن ذلك مندوب، وشنوا الغارة على من خالف في ذلك!

قلت: لا يلزم، لأن لازم المذهب ليس بمذهب، كما هو مقرر، ومثل ذلك: لا يلزم أن نكون مجسمة، وإن قلنا بجهة العلو، كما ورد الحديث بذلك. ونحن نقول فيمن مات: تلك أمة قد خلت ؛ **ولا نكفر إلا من بلغته دعوتنا للحق، ووضحت له المحجة، وقامت عليه الحجة، وأصر مستكبراً معانداً**...).

ترجمه: شيخ عبد الله فرزند شيخ محمد بن عبد الوهاب گويد: (اگر كسى كه حق پذير نبوده و از آن تنفر داشته بگويد: لازمه ى سخنان شما كه كسى بگويد يا رسول الله شفاعتم كن! مشرك بوده و خون آن هدر و ريختنش حلال است!, پس با اين سخنان بيشتر اين امت به ويژه در عصر حاضر كافر هستند, زيرا علماى معتبر آنان گفتنه اند: كه چنين كارى سنت و مستحب است, و با كسانى كه در اين امر با آنان مخالف بوده اند با تندى برخورد كرده اند.

گويم: چنين حكمى لازمه ى حرف ما نيست, زيرا لازمه ى يک حرف و سخن گوينده اش به آن ملزم نيست, چنان چه در قواعد اصولى مقرر گشته است, و مثل اين مورد: ما چون بالا بودن الله متعال بر عرش قائل هستيم چنان چه در احاديث آمده است, لازمه اش اين نيست كه ما به الله متعال قائل بر جسم هستيم, و ما نيز در مورد كسى كه مرده مى گوييم: آنان در گذشته اند؛ **و ما كسى كه دعوت حق به وى نرسيده و واضح و روشن نگشته و اتمام حجت نشده و بر آن با عنادت و استكبار اصرار نداشته را تكفير نمى كنيم**...).

قیام حجت و بیان محجت

شیخ الاسلام در فتاوی ۱۲/۵۰۰ گوید: **(وإذا عرف هذا فتكفير " المعين " من هؤلاء الجهال وأمثالهم – بحيث يحكم عليه بأنه من الكفار – لا يجوز الإقدام عليه إلا بعد أن تقوم على أحدهم الحجة الرسالية التي يتبين بها أنهم مخالفون للرسل وإن كانت هذه المقالة لا ريب أنها كفر.**

وهكذا الكلام في تكفير جميع " المعينين " مع أن بعض هذه البدعة أشد من بعض وبعض المبتدعة يكون فيه من الإيمان ما ليس في بعض فليس لأحد أن يكفر أحدا من المسلمين وإن أخطأ وغلط حتى تقام عليه الحجة وتبين له المحجة. ومن ثبت إيمانه بيقين لم يزل ذلك عنه بالشك؛ بل لا يزول إلا بعد إقامة الحجة وإزالة الشبهة).

ترجمه: شیخ الاسلام ابن تیمیه در فتاوی گوید: اگر این مسأله را فهمیدی, پس تکفیر یک جاهل و همانند وی به طور تعیین شده –که بر او حکم شود که از کفار است– اقدام به چنین کاری درست نیست, مگر این که دلایل و براهینی که بر پیامبران نازل شده به آنان توضیح داده شود که این کار آنان بر خلاف روش پیامبران بوده, هرچند که سخن آنان بدون شک کفر است.

و همین طور حکم بر تکفیر هر فرد معین, هرچند بعضی از این بدعت ها سنگین تر از دیگری است, و بعضی از آن بدعت گزاران ایمانی داشته که دیگران از آنان ندارند, پس درست نیست که کسی فردی از مسلمانان را تکفیر کند هر چند دچار خطا و اشتباه بوده تا این که برای او دلیل و برهان آورده و آشکار ساخته. و کسی که ایمان وی با یقین ثابت شده با شک از بین نمی رود, بلکه ایمان وی از بین نمی رود تا این که دلیل و برهان بر وی وارد کرده و آشکار و واضح گردانیم.

۳- موانع تکفیر

اعتبار فعل:

((بَايَعْنَا عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ... إِلَّا أَنْ تَرَوْا كُفْرًا بَوَاحًا عِنْدَكُمْ مِنَ اللَّهِ فِيهِ بُرْهَانٌ)). بخاري ۶۵۶۱.

رسول الله ﷺ از اصحاب چنین بیعت می گرفت که بگویند: ((بیعت دادیم بر شنیدن و اطاعت کردن... جز اینکه کفری آشکار و واضحی ببینید که نزد الله بر آن دلیل و مدرک داشته باشید)).

جهل

عجز

اشتباه

اکراه

اعتبار فاعل:

شیخ الاسلام در فتاوی ۳/۲۳۱ گوید: (تکفیر یک نوع هشدار است, هرچند در ظاهر آن حرف تکذیب سخنان رسول الله ﷺ باشد, ولی شاید آن شخص تازه مسلمان باشد, یا اینکه در سر زمین دور افتاده ای بزرگ شده باشد, که چنین فردی با انکار و جحودش تکفیر نمی شود تا اینکه بر او اقامت حجت شود, وشاید هم آن شخص آن نصوص را نشنیده باشد و یا اینکه برایش ثابت نشده است, و یا اینکه شاید دلیل دیگری بر خلاف آن نص داشته باشد که سبب شده تأویل کند, هرچند که آن شخص در اشتباه باشد).

ونیز در فتاوی ۱۳/۱۱۸ می گوید: (مسأله ای از دین که ضرورت حال دانستنش ایجاب کند یک امر اضافی است, که فردی که تازه مسلمان شده یا در سر زمین دور افتاده ای بزرگ شده شاید آن را نداند, غیر از اینکه به طور ضروری آن را بداند).

١- عذر به جهل

امام ابن ماجه (۴۰۴۷) گوید: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((يَدْرُسُ –أی یمحی– الْإِسْلَامُ كَمَا يَدْرُسُ وَشْيُ –أی نقش– الثَّوْبِ، حَتَّى لَا يُدْرَى مَا صِيَامٌ، وَلَا صَلَاةٌ، وَلَا نُسُكٌ، وَلَا صَدَقَةٌ، وَلَيُسْرَى عَلَى كِتَابِ اللَّهِ فِي لَيْلَةٍ، فَلَا يَبْقَى فِي الْأَرْضِ مِنْهُ آيَةٌ، وَتَبْقَى طَوَائِفُ مِنَ النَّاسِ، الشَّيْخُ الْكَبِيرُ وَالْعَجُوزُ، يَقُولُونَ: **أَدْرَكْنَا آبَاءَنَا عَلَى هَذِهِ الْكَلِمَةِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَنَحْنُ نَقُولُهَا**)). فَقَالَ لَهُ صِلَةُ: مَا تُغْنِي عَنْهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَهُمْ لَا يَدْرُونَ مَا صَلَاةٌ، وَلَا صِيَامٌ، وَلَا نُسُكٌ، وَلَا صَدَقَةٌ؟ فَأَعْرَضَ عَنْهُ حُذَيْفَةُ، ثُمَّ رَدَّهَا عَلَيْهِ ثَلَاثًا، كُلَّ ذَلِكَ يُعْرِضُ عَنْهُ حُذَيْفَةُ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِ فِي الثَّالِثَةِ، فَقَالَ: **يَا صِلَةُ تُنْجِيهِمْ مِنَ النَّارِ**، ثَلَاثًا.

ترجمه: از حذیفه رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمود: ((اسلام کم رنگ می شنود چنانچه نقوش روی پارچه کم رنگ می شود، تا جایی که کسی نداند روزه و نماز و حج و زکات چیست!، و شبی بر قرآن می گذرد، پس آیه از قرآن روی زمین نمی ماند، و گروهی از مردم از پیر مرد و پیر زن باقی می مانند، که می گویند: پدران مان را روی کلمه ی لا اله الا الله یافته ایم، که ما آن را هم می گوییم)). صله –از علمای تابعین– به حذیفه رضی الله عنه گفت: کلمه ی لا اله الا الله به درد آنها نمی خورد، در حالی که نمی دانند نماز و روز و حج و زکات چیست؟، پس حذیفه از وی روی برگرداند، وسه بار این کار را تکرار کرد، و در هر بار از او روی بر می گرداند، سپس در بار سوم رو به او کرد و گفت: ای صله آنها را از آتش جهنم نجات می دهد، و این حرف را سه بار تکرار کرد.

امام شافعی رحمه الله گوید (صفه العلو، مقدسی ص ۱۲۴): (لله تعالى أسماء وصفات جاء بها كتابه وأخبر بها نبيه ﷺ أمّته، لا يسع أحداً من خلق الله تعالى قامت عليه الحجه ردّها، لأنّ القرآن نزل بها، وصحّ عن رسول ﷺ القول بها فيما روى عنه العدل، فإنْ خالفَ ذلك بعد ثبوت الحجة عليه فهو كافر، **فأمّا قَبلَ ثبوت الحجّة عليه فمعذور بالجهل**، لأنّ علم ذلك لا يُدركُ بالعقل، ولا بالروية والفكر، ولا نكفّر بالجهلِ بها أحداً إلا بعد انتهاء الخبر إليه بها).

امام شافعی گوید: (الله تعالی اسماء و صفاتی دارد که در قرآن آمده و رسول الله ﷺ برای امت خود بازگو کرده اند، که کسی از مسلمانان که این نصوص برایش ثابت شده است نمی تواند آن را رد کند، زیرا قرآن با این سخنان فرستاده شده، و چنین سخنی از رسول الله ﷺ چنانچه راویان عادل نقل کرده اند ثابت است، پس اگر فردی بعد از اقامت حجت این نصوص را انکار کند کافر است، ولی قبل از اقامت حجت معذور به جهل و نادانی می باشد، زیرا چنین علمی با عقل و منطق و فکر و اندیشه به دست نمی آید، و کسی را به علت جهل وی به این مسایل تکفیر نمی کنیم مگر بعد از این که دلایل قرآن و سنت به وی ابلاغ شود).

۲- عذر به علت عجز

﴿ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَا ﴾

الله هیچ کس را جز به اندازه توانایی اش تکلیف نمی کند.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِك رضي الله عنه قَالَ: لَمَّا جاءَ نَعْيُ النَّجَاشِيِّ قال رسول الله ﷺ: صَلُّوا عليه. قالوا: يا رسول الله ! نُصَلِّي على عَبْد حَبَشيٍّ [ليس بمسلم]؟ فأنزل الله عز وجل: ﴿ وَإِنَّ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ لَمَن يُؤۡمِنُ بِٱللَّهِ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيۡكُمۡ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيۡهِمۡ خَٰشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشۡتَرُونَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ ثَمَنٗا قَلِيلًاۚ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ أَجۡرُهُمۡ عِندَ رَبِّهِمۡۗ إِنَّ ٱللَّهَ سَرِيعُ ٱلۡحِسَابِ ﴾. سلسله صحیحه ۳۰۴۴.

ترجمه: از انس بن مالک رضي الله عنه روایت است که گوید: وقتی خبر وفات نجاشی رضي الله عنه رسید, رسول الله ﷺ فرمود: بر او نماز بخوانید, صحابه فرمودند: ای رسول الله بر بنده ای از حبشه که مسلمان نیست نماز بخوانیم!؟, پس الله عز وجل این آیات را نازل کرد: (بی تردید از اهل کتاب کسانی هستند که به الله و آنچه به سوی شما نازل شده و آنچه به سوی خودشان فرود آمده ایمان می آورند، در حالی که در برابر خدا فروتن و خاکسار بوده، آیات خدا را به بهای اندک نمی فروشند. برای آنان نزد پروردگارشان پاداشی شایسته و مناسب است؛ یقیناً خدا حسابرسی سریع است).

عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: "إِنَّ أَخًا لَكُمْ قَدْ مَاتَ، فَقُومُوا فَصَلُّوا عَلَيْه"، يَعْنِي: النَّجَاشِيَ. مسلم ۱۵۹۱.

ترجمه: از عمران بن حصین رضي الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمود: برادر مسلمان شما فوت شده است, بلند شوید و بر او نماز بخوانید. مقصود وی نجاشی بود.

۳- عذر به علت اکراه و اجبار

﴿ مَن كَفَرَ بِٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ إِيمَٰنِهِۦٓ إِلَّا مَنۡ أُكۡرِهَ وَقَلۡبُهُۥ مُطۡمَئِنُّۢ بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَٰكِن مَّن شَرَحَ بِٱلۡكُفۡرِ صَدۡرٗا فَعَلَيۡهِمۡ غَضَبٞ مِّنَ ٱللَّهِ وَلَهُمۡ عَذَابٌ عَظِيمٞ ﴾

هر کس پس از ایمان آوردنش به خدا کافر شود [به عذاب خدا گرفتار آید]؛ مگر کسی که به کفر مجبور شده [امّا] دلش مطمئن به ایمان است، ولی آنان که سینه برای پذیرفتن کفر گشاده اند، خشمی سخت از سوی خدا بر آنان است و آنان را عذابی بزرگ خواهد بود.

امام ابن ماجه (۲۰۳۴) گوید: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مِسْعَرٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ لِأُمَّتِي عَمَّا تُوَسْوِسُ بِهِ صُدُورُهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ بِهِ، أَوْ تَتَكَلَّمْ بِهِ, **وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ**.

ترجمه: اَز ابوهریره رضی الله عنه روایَت است که رسول الله ﷺ فرمود: ((الله تعالی برای امت من از آنچه در قبل آنها وسوسه می شود مادامی که به آن عمل نکرده و به زبانش نیاورده اند و بر آن اکراه و اجبار نشده اند گذشت کرده است)).

٤- عذر به علت اشتباه

امام ابن حبان (٧٣٧٥) گويد: أَخْبَرَنَا وَصِيفُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ بِأَنْطَاكِيَّةَ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْمُرَادِيُّ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ عَنِ الأَوْزَاعِيِّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: "**إِنَّ اللَّهَ تجاوز عَنْ أُمَّتِي الْخطأَ**، وَالنِّسْيَانَ ، وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ".

ترجمه: از عبد الله بن عباس رضي الله عنهما روايت است كه رسول الله ﷺ فرمود: ((الله تعالی برای امت من از آنچه اشتباه یا فراموش کرده اند و بر آن اکراه و اجبار شده اند گذشت کرده است)).

عن أَنَس بْن مَالِك رضي الله عنه قال: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَلَّهُ أَشَدُّ فرحًا بتوبة عبده حين يتوب إليه من أحدكم كان على راحلته بأرض، فلاة فانفلتت منه وعليها طعامه وشرابه، فأيس منها، فأتى شجرة فاضطجع في ظلها قد أيس من راحلته فبينا هو كذلك، إذا هو بها قائمة عنده فأخذ بخطامها، **ثم قال من شدة الفرح اللهم أنت عبدي وأنا ربك أخطأ من شدة الفرح**. مسلم ٤٩٣٩.

ترجمه: از انس بن مالک رضي الله عنه روايت است که رسول الله ﷺ فرمود: ((همانا خداوند شادتر می شود به توبه ی بنده اش هنگامی که به درگاه او توبه می کند، از یکی از شما که در بیابان بر شترش سوار بوده، ناگهان شترش از نزدش فرار کرده، درحالی که غذا و آبش بر روی شتر باشد و چون از رسیدن به شترش مأیوس شده، به کنار درختی آمده و در زیر سایه ی آن نا امید از شترش می خوابد. ناگهان متوجه می شود که شترش کنارش ایستاده است، و او زمامش را بدست می گیرد و از نهایت شادمانی می گوید: خدایا تو بنده ی منی و من خدای توام! و از نهایت شادمانی الفاظ را اشتباه تلفظ می کند)).

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَتَّخِذُواْ عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمۡ أَوۡلِيَآءَ تُلۡقُونَ إِلَيۡهِم بِٱلۡمَوَدَّةِ وَقَدۡ كَفَرُواْ بِمَا جَآءَكُم مِّنَ ٱلۡحَقِّ يُخۡرِجُونَ ٱلرَّسُولَ وَإِيَّاكُمۡ أَن تُؤۡمِنُواْ بِٱللَّهِ رَبِّكُمۡ إِن كُنتُمۡ خَرَجۡتُمۡ جِهَٰدٗا فِي سَبِيلِي وَٱبۡتِغَآءَ مَرۡضَاتِيۚ تُسِرُّونَ إِلَيۡهِم بِٱلۡمَوَدَّةِ وَأَنَا۠ أَعۡلَمُ بِمَآ أَخۡفَيۡتُمۡ وَمَآ أَعۡلَنتُمۡۚ وَمَن يَفۡعَلۡهُ مِنكُمۡ فَقَدۡ ضَلَّ سَوَآءَ ٱلسَّبِيلِ ﴾

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، دشمن من و دشمن خودتان را به دوستی برمگیرید [به طوری] که با آنها اظهار دوستی کنید، و حال آنکه قطعاً به آن حقیقت که برای شما آمده کافرند [و] پیامبر [خدا] و شما را [از مکه] بیرون می‌کنند که [چرا] به الله، پروردگارتان ایمان آورده‌اید، اگر برای جهاد در راه من و طلب خشنودی من بیرون آمده‌اید. [شما] پنهانی با آنان رابطه دوستی برقرار می‌کنید در حالی که من به آنچه پنهان داشتید و آنچه آشکار نمودید داناترم. و هر کس از شما چنین کند، قطعاً از راه درست منحرف گردیده است.

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَتَّخِذُواْ ٱلۡيَهُودَ وَٱلنَّصَٰرَىٰٓ أَوۡلِيَآءَۘ بَعۡضُهُمۡ أَوۡلِيَآءُ بَعۡضٖۚ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمۡ فَإِنَّهُۥ مِنۡهُمۡۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴾

ای اهل ایمان! یهود و نصاری را سرپرستان و دوستان خود مگیرید، آنان سرپرستان و دوستان یکدیگرند [و تنها به روابط میان خود وفا دارند]. و هر کس از شما، یهود و نصاری را سرپرست و دوست خود گیرد از زمره آنان است؛ بی تردید الله گروه ستمکار را هدایت نمی کند.

٤- عذر به علت اشتباه

عَن عَلِيٍّ ﷺ في قصَّة كتَابَة حَاطب للمُشركين... منْ حَاطب بْن أَبي بَلْتَعَة إِلَى أُنَاسٍ منَ الْمُشْركينَ ممَّنْ بمَكَّةَ يُخْبرُهُمْ ببَعْض أَمْرِ النَّبيِّ ﷺ فَقَالَ النَّبيُّ ﷺ: **مَا هَذَا يَا حَاطبُ؟ قَالَ: لَا تَعْجَلْ عَلَيَّ يَا رَسُولَ اللَّه،** إِنِّي كُنْتُ امْرَأً منْ قُرَيْش وَلَمْ أَكُنْ منْ أَنْفُسهمْ، وَكَانَ مَنْ مَعَكَ منَ الْمُهَاجرينَ لَهُمْ قَرَابَاتٌ يَحْمُونَ بهَا أَهْليهِمْ وَأَمْوَالَهُمْ بمَكَّةَ، فَأَحْبَبْتُ إذْ فَاتَني منَ النَّسَب فيهمْ أَنْ أَصْطَنعَ إلَيْهمْ يَدًا يَحْمُونَ قَرَابَتي **وَمَا فَعَلْتُ ذَلكَ كُفْرًا وَلَا ارْتدَادًا عَنْ ديني**، فَقَالَ النَّبيُّ ﷺ إنَّهُ قَدْ صَدَقَكُمْ, فَقَالَ عُمَرُ: دَعْني يَا رَسُولَ اللَّه، فَأَضْربْ عُنُقَهُ، فَقَالَ: "إنَّهُ شَهدَ بَدْرًا وَمَا يُدْريكَ لَعَلَّ اللَّهَ اطَّلَعَ عَلَى أَهْلِ بَدْرٍ، فَقَالَ: اعْمَلُوا مَا شئْتُمْ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ". بخارى ۴۵۳۸.

ترجمه: از علی بن ابی طالب ﷺ در قصه ی نامه ی حاطب به مشرکین مکه روایت است که نوشته بود... از طرف حاطب بن ابی بلتعه به سوی اشخاصی از مشرکینی که در مکه بودند, که به آنها اسراری از قصد رسول الله ﷺ خبر داده بود, پس رسول الله ﷺ فرمود: ((ای حاطب این چه کاری بود؟)), حاطب گفت: ای رسول الله بر من عجله نکن!, من فردی از میان قریش بودم ولی از خود آنها نبودم, ولی مهاجرینی که همراهت بودند خویشاوندانی در مکه داشتند که با آنها از مال و خانواده ی خود در مکه حمایت کنند, و بدین علت که نسب من از آنها نبوده خواستم با این کار وسیله ای برای حمایت از خانواده ام نزد آنها داشته باشم, و این کار را از کفر انجام نداده ام و نه هم از دینم برگشته ام, سپس رسول الله ﷺ فرمود: ((او به شما راست می گوید)), عمر بن الخطاب ﷺ آنجا گفت: ای رسول الله بگذار گردن او را بزنم, پس رسول الله ﷺ فرمود: ((او یکی از اصحاب جنگ بدر است, و چه دانی از این که الله نگاهی به اصحاب بدر افکنده و گفته: هر کاری خواستید انجام دهید که شما را آمرزیده ام)).

امام شافعی در کتاب الأم ۴/۲۶۴ می‌گوید: (في هذا الحديث مع ما وصفنا لك، طرحُ الحكم بإستعمال الظُّنون، لأنَّه لما كان الكتاب يحتمل أن يكون ما قال حاطب كما قال، من أنَّه لم يفعله شاكًّا في الاسلام، وأنَّه فعله ليمنعَ أهلَه، ويحتملُ أن يكون زلَّةً لا رَغبةً عن الاَسلام، واحتمل المعنى الأقبح، كان القولُ قولُه، فيما احتمل فعله وحكم رسول الله ﷺ فيه بأنْ لم يقتُلْه، و لم يستعمل عليه الأغلب).

ترجمه: (این حدیث بیانگر آنچه وصف شد می باشد, از رها کردن حکم بر یک فرد بر اساس استعمال گمان, زیرا به علت احتمال درست بودن سخنان حاطب چنانچه گفته است که این کار را از روی شک در اسلام انجام نداده, و برای این بوده که از خانواده ی خود حمایت کند, و احتمال دارد که لغزش و اشتباهی از وی بوده نه روی گرداندن از اسلام, و شاید معنای زشت دیگری داشته باشد, در این جا حرف فیصله دهنده در آن کاری که انجام داده حرف خود حاطب هست, و رسول الله ﷺ بر وی بر اساس حرف خودش حکم کرد و سر وی را نزد و نکشت, و با گمان آنچه بیشتر بود با او تعامل نکرد).

٤- عذر به علت اشتباه

اعتبار قصد و عدم اخذ به قرائن: ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا ضَرَبۡتُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَتَبَيَّنُواْ **وَلَا تَقُولُواْ** لِمَنۡ أَلۡقَىٰٓ إِلَيۡكُمُ ٱلسَّلَٰمَ **لَسۡتَ مُؤۡمِنٗا** ﴾
ای اهل ایمان! هنگامی که در راه خدا [برای نبرد با دشمن] سفر می کنید [در مسیر سفر نسبت به شناخت مؤمن از کافر] تحقیق و تفحّص کامل کنید. و به کسی که نزد شما اظهار اسلام می کند، نگویید: مؤمن نیستی.

عن اسامه بن زید رضي الله عنهما قال: بعثنا رسول اللَّه صلى الله عليه وسلم إلى الْحُرَقَة، فصبحنا الْقَوْمَ فهزمناهم، ولحقت أنا ورجل من الْأَنْصَار رجلًا منهم، فلما غشيناه قال: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فكف الْأَنْصَارِيُّ فطعنته برمحي حتى قتلته، فلما قدمنا بلغ النبي صلى الله عليه وسلم فقال: **"يَا أُسَامَةُ، أَقَتَلْتَهُ بَعْدَ مَا قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؟"، قُلْتُ: كَانَ مُتَعَوِّذًا**, فما زال يكررها حتى تمنيت أني لم أكن أسلمت قبل ذلك اليوم. بخاری ۳۹۶۲.

از اسامه بن زید رضي الله عنهما روایت است که گوید: رسول الله صلى الله عليه وسلم ما را به سوی قبیله ی حُرَقه فرستاد, پس بر آن قبیله حمله ور شدیم و آنان را شکست دادیم, و من و فردی از انصار به فردی از آنان که در حال فرار بود رسیدیم و وقتی به او رسیدیم گفت: لا اله الا الله, پس آن فرد از انصار دست کشید و من نیزه ام را پرتاب کردم و او را کشتم, و وقتی نزد رسول الله صلى الله عليه وسلم آمدیم این خبر به او داده شد و فرمود: ((ای اسامه او را بعد از این که لا اله الا الله را گفت کشتی؟)), گفتم: خواست خودش را با این کلمه نجات دهد, پس رسول الله صلى الله عليه وسلم سخنان خود را تکرار کرد تا جایی که آرزو کردم که ای تا آن روز مسلمان نشده بودم.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَن رَسول اللَّه صلى الله عليه وسلم قَالَ: أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّه، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ، إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ **وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّه**. بخاری ۲۴.

از عبد الله بن عمر رضي الله عنهما روایت است که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمود: ((به من دستور داده شده است که با مردم بجنگم تا این که بر لا اله الا الله و محمدا رسول الله شهادت و گواه دهند, و نماز را بر پا دارند و زکات را بدهند و اگر این کارها را انجام دهند مال و خون آنها نزد من در امان است, مگر این که اسلام بر وی حکم کند –از قصاص ودیگر حدود– و محاسبه ی آنها روز قیامت دست الله است)).

٤- عذر به علت اشتباه

عَنْ الرُّبَيِّعِ بِنْتِ مُعَوِّذٍ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ غَدَاةَ بُنِيَ عَلَيَّ، فَجَلَسَ عَلَى فِرَاشِي كَمَجْلِسِكَ مِنِّي، وَجُوَيْرِيَاتٌ يَضْرِبْنَ بِالدُّفِّ يَنْدُبْنَ مَنْ قُتِلَ مِنْ آبَائِهِنَّ يَوْمَ بَدْرٍ حَتَّى قَالَتْ جَارِيَةٌ: **وَفِينَا نَبِيٌّ يَعْلَمُ مَا فِي غَدٍ**، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تَقُولِي هَكَذَا وَقُولِي مَا كُنْتِ تَقُولِينَ. بخاری ۳۷۲۷.

ترجمه: رُبَيِّع دختر مُعَوِّذ گويد: رسول الله ﷺ صبح روزی كه شب زفافم بود نزد من آمد و بر روی فَرش منزلم همان‌طور كه تو (منظور راوی حديث) در اينجا نشسته‌ای نشست! و كنيزان دف می‌زدند و از پدرانشان كه در جنگ بدر كشته شده بودند ياد می‌كردند تا جايی كه يكی از كنيزان گفت: و در وسط ما پيامبری است كه می‌داند فردا چه می‌شود! آنگاه رسول الله ﷺ فرمود: "چنين حرفی را نگو! و آنچه كه قبلاً می‌گفتی را بگو!".

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ يُسْرِفُ عَلَى نَفْسِهِ فَلَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ، قَالَ: لِبَنِيهِ إِذَا أَنَا مُتُّ فَأَحْرِقُونِي ثُمَّ اطْحَنُونِي ثُمَّ ذَرُّونِي فِي الرِّيحِ فَوَاللَّهِ **لَئِنْ قَدَرَ عَلَيَّ رَبِّي** لَيُعَذِّبَنِّي عَذَابًا مَا عَذَّبَهُ أَحَدًا، فَلَمَّا مَاتَ فُعِلَ بِهِ ذَلِكَ فَأَمَرَ اللَّهُ الْأَرْضَ، فَقَالَ: اجْمَعِي مَا فِيكِ مِنْهُ فَفَعَلَتْ فَإِذَا هُوَ قَائِمٌ، فَقَالَ: مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ؟، قَالَ: يَا رَبِّ خَشْيَتُكَ **فَغَفَرَ لَهُ**. بخاری ۳۲۴۷.

ترجمه: از ابوهريره رضي الله عنه روايت است كه رسول الله ﷺ فرمود: فردی كه گناهان بسياری انجام داده بود به هنگام مرگ خود به فرزندانش چنين گفت كه: هرگاه من مردم مرا بسوزانيد و سپس مرا خورد و له كرده و در هوا پراكنده كنيد, قسم به آن كه جانم به دست اوست اگر او بتواند مرا دوباره جمع كند چنان مرا عذاب می دهد كه كسی را عذاب نداده است, و وقتی آن شخص فوت شد چنان كاری كه گفته بود برايش انجام دادند و سپس الله به زمين دستور داد وگفت: هر آنچه از آن شخص در خودت داری را برای من جمع كن سپس آن شخص جمع شد و ايستاد, و الله به او گفت: چرا گفتی كه چنين كاری را بر تو انجام دهند, گفت: پروردگارا از ترس تو!, پس الله او را بخشيد.

٤- عذر به علت اشتباه

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ: لَمَّا قَدِمَ **مُعَاذٌ** مِنَ الشَّامِ، **سَجَدَ لِلنَّبِيِّ** ﷺ قَالَ: مَا هَذَا يَا مُعَاذُ؟، قَالَ: أَتَيْتُ الشَّامَ فَوَافَقْتُهُمْ يَسْجُدُونَ لِأَسَاقِفَتِهِمْ، وَبَطَارِقَتِهِمْ، فَوَدِدْتُ فِي نَفْسِي أَنْ نَفْعَلَ ذَلِكَ بِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَلَا تَفْعَلُوا، فَإِنِّي لَوْ كُنْتُ آمِرًا أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِغَيْرِ اللَّهِ، لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَا تُؤَدِّي الْمَرْأَةُ حَقَّ رَبِّهَا حَتَّى تُؤَدِّيَ حَقَّ زَوْجِهَا، وَلَوْ سَأَلَهَا نَفْسَهَا وَهِيَ عَلَى قَتَبٍ لَمْ تَمْنَعْهُ. ابن ماجه ١٨٤٣.

ترجمه: از عبد الله بن ابی اوفی رضي الله عنه روایت است که گوید: وقتی معاذ از شام برگشت جلو رسول الله ﷺ سجده زد, رسول الله ﷺ فرمود: ای معاذ این چه کاری ات که انجام دادی؟ گفت: وقتی به سر زمین شام رفتم دیدم که مردم به کشیش ها و علمایشان سجده می کنند, و با خودم گفتم که چنین کاری را برای شما انجام دهیم, سپس رسول الله ﷺ فرمود: چنین کاری را انجام ندهید, اگر قرار بود دستور دهم به کسی جز الله سجده شود می گفتم که زن برای شوهرش سجده کند, و قسم به آن که جانم به دست اوست, زنی حق الله را ادا نکرده تا زمانی که حق شوهرش را ادا کند و اگر شوهری زنش را برای همبستری بخواهد و او سواره بر شتر باشد نباید امتناع بورزد.

ابو بکر بن العربي رحمه الله (محاسن التأويل ١٣٠٧) گوید: (فالجاهل والمخطئ من هذه الأمّة ولو عمل من الكفر والشرك ما يكون صاحبه مشركاً أو كافراً، **فإنَّه يُعذر بالجهل والخطأ** حتى تتبيَّن له الحجَّة التي يكفر تاركها بياناً واضحاً، ما يلتبس على مثله، وينكر ما هو معلوم بالضرورة من دين الإسلام، ممَّا أجمعوا عليه إجماعاً جليًّا قطعيًّا يعرفه كلٌّ من المسلمين من غير نظر وتأمُّل).

ترجمه: شخص جاهل وشخصی از این امَت که اشتباه می کند و عمل کفری وشرکی را انجام می دهد که باعث می شود آن شخص مشرک یا کافر شود **این شخص عذر به جهل** واشتباه می شود, تا این که حجت و دلیل بر آن فعل کفری به آن شخص بیان واضحی شود, و آن هم به علت شبهه ای که چنین افرادی دارند, و مساله ای که دانستن آن از دین بدیهی است انکار کند, و آنچه روی آن اجماع قطعی و آشکار شده که هر مسلمانی بدون بحث و بررسی آن را می داند.

٤- عذر به علت اشتباه

محمد بن عبد الوهاب رحمه الله (الدرر السنيه ١/١٠۴) گوید: (وأمَّا الكذب والبهتان، فمثل قولهم: إنَّا نكفِّر بالعموم ونوجب الهجرة إلينا على من قدر على إظهار دينه، وإنَّا نُكفِّر مَن لم يُكفر ومن لم يُقاتل، ومثل هذا وأضعاف أضعافه، فكلُّ هذا من الكذب والبهتان الذي يصدُّون به الناس عن دين الله ورسوله، وإذا كنَّا لا نكفِّر مَن عبَد الصنمَ الذي على عبد القادر، والصنم الذي على قبر أحمد البدوي وأمثالهما؛ لأجل جهلهم وعدم مَن يُنبِّههم، فكيف نكفِّر من لم يشرك بالله إذا لم يُهاجر إلينا، أو لم يكفر ويُقاتل، سبحانك هذا بهتان عظيم).

ترجمه: آن چیزهایی که دروغ و بهتان به ما زده اند همانند گفته ی آنها که: ما به طورعموم تکفیر می کنیم، ومی گوییم کسانی که می توانند از دین خود دفاع کنند باید به طرف ما هجرت کنند, وما کسی را که تکفیر نکند و با مابه جنگ نیاید تکفیر می کنیم, و بیشتر از این چیزها به طور مضاعف, و اینها دروغ و بهتان هایی است که با آن مردم را از دین الله و پیامبرش دور کنند, اگر ما آن فردی که بتی که بر سر قبر عبدالقادر گیلانی گذاشته شده و آن بتی که بر سر قبر احمد بدوی و امثال آنهاست می پرستد را تکفیر نمی کنیم, زیرا آنها جاهل بوده و کسی نبوده که آنان را هشدار دهد, پس چگونه ما فردی که به سوی ما هجرت نکرده را تکفیر می کنیم, یا چون کسی را تکفیر نکرده و با ما نجنگیده است, الله پاک و منزه است و این بهتان بزرگیست.

سلف و تکفیر و تبدیع

شیخ الاسلام در فتاوی ۱۲/۱۸۰ گوید: (وأمَّا التكفير فالصواب أنَّه من اجتهد من أمة محمد ﷺ وقَصَدَ الحق، **فأخطأ لم يكفر**، بل يغفر له خطأه، ومن تَبَيَّنَ له ما جاء به الرسول فشاق الرسول من بعد ما تبين له الهدى واتبع غير سبيل المؤمنين فهو كافر، ومن اتبع هواه وقصر فى طلب الحق، وتكلم بلا علم فهو عاصٍ مذنبٍ، ثمَّ قد يكون فاسقًا، وقد تكون له حسنات تُرَجَّحُ على سيِّئاته.

فالتكفير يختلفَ بحسب اختلاف حال الشخص، فليس كلُّ مخطىء ولا مبتدع ولا جاهل ولا ضالٍّ يكون كافرًا، بل ولا فاسقًا، بل ولا عاصيًا، لا سيما فى مثل مسألة القرآن، وقد غلط فيها خلق من أئمة الطوائف المعروفين عند الناس بالعلم والدين، وغالبهم يقصد وجهًا من الحقِّ، فيتبعه ويعزب عنه وجه آخر لا يحققه فيبقى عارفًا ببعض الحقِّ جاهلًا ببعضه بل منكرًا له).

ترجمه: و اما مساله ی تکفیر درست این است که کسی از امت محمد ﷺ در بحث تکفیر اگر اجتهاد کند و قصد او حق باشد به خطا برود آن شخص تکفیر نمی شود. و بلکه اشتباه وی آمرزیده می شود, و اگر کسی با آنچه که رسول الله ﷺ به آن فرستاده شده را بعد از این که برایش دلیل واضح شد مخالفت کند و با مؤمنین در فهم آن نیز مخالفت کند, آن فرد کافر است, و اگر کسی از هوای نفس خود پیروی کند و در رسیدن به حقیقت کوتاهی کند و بدون علم سخن به میان آورد, آن فرد عاصی و گناهکار است و شاید فاسق شود و شاید کفه ی خوبی های آن فرد بر بدی وی برتری یابد.

پس تکفیر به اختلاف حال آن شخص فرق می کند, و نه هر شخص اشتباه کننده ای، و نه مبتدعی و نه جاهلی و نه گمراهی با انجام فعل کفری کافر می شود بلکه فاسق هم نمی شود و نمی توان گفت که تو گناهکار هستی, خصوصا در مسأله ی قرآن [و خلق قرآن], که بزرگان ائمه از گروه های متفاوت که نزد مردم اهل علم و دین بوده اند اشتباه کردند, و بیشتر آنان قائل به وجهی از حق است, و آن را پسندیده و از آن دفاع می کند, و وجه دیگری را تحقیق نمی کند, و این افراد به بعضی از حقیقت ها آگاه و نسبت به بعضی دیگر جاهل هستند و بلکه انکار هم می کنند.

۱- نمونه ای از شرک اصغر

شرک در طاعت

﴿هُوَ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَٰحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا ۖ فَلَمَّا تَغَشَّىٰهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيفًا فَمَرَّتْ بِهِۦ ۖ فَلَمَّآ أَثْقَلَت دَّعَوَا ٱللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ ءَاتَيْتَنَا صَٰلِحًا لَّنَكُونَنَّ مِنَ ٱلشَّٰكِرِينَ ﴿١٨٩﴾ فَلَمَّآ ءَاتَىٰهُمَا صَٰلِحًا جَعَلَا لَهُۥ شُرَكَآءَ فِيمَآ ءَاتَىٰهُمَا ۚ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

اوست آن کس که شما را از نَفْس واحدی آفرید، و جفت وی را از آن پدید آورد تا بدان آرام گیرد. پس چون [آدم] با او [حوّا] درآمیخت باردار شد، باری سبک. و [چندی] با آن [بار سبک] گذرانید، و چون سنگین‌بار شد، خدا، پروردگار خود را خواندند که اگر به ما [فرزندی] شایسته عطا کنی قطعاً از سپاسگزاران خواهیم بود. * و چون به آن دو، [فرزندی] شایسته داد، در آنچه [خدا] به ایشان داده بود، برای او شریکانی قرار دادند!! پس خدا برتر و والاتر از آن است که برایش شریکان و همتایان قرار دهند.

﴿فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْءَٰتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِن وَرَقِ ٱلْجَنَّةِ ۚ وَعَصَىٰٓ ءَادَمُ رَبَّهُۥ فَغَوَىٰ﴾

آنگاه از آن [درخت ممنوع] خوردند و برهنگی آنان برایشان نمایان شد و شروع کردند به چسبانیدن برگهای بهشت بر خود. و [این گونه] آدم به پروردگار خود عصیان ورزید و بیراهه رفت.

۲- نمونه ای از کفر (اصغر و اکبر)

حکم به غیر ما أنزل الله

﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ﴾

و کسانی که به احکامی که الله نازل کرده حکم نمی‌کنند، کافرند.

شیخ الاسلام در منهاج السنه ۵/۶۳ گوید: (ولا ريب أنَّ من لم يعتقد وجوب الحكم بما أنزل الله على رسوله، فهو كافرٌ، فمن استحلَّ أن يحكم بين الناس بما يراه هو: "عَدلًا" من غير اتِّباعٍ لما أنزل الله فهو كافرٌ، فإنَّه ما من أمَّة إلا وهي تأمر بالحُكم بالعدل، وقد يكون العَدل في دينها ما رآه أكابرهم، بل كثيرٌ من المنتسبين إلى الإسلام يَحكمون بعاداتهم التي لم ينزلها الله، كسوالف البادية وكأوامر المُطاعين فيهم، ويرون أنَّ هذا هو الذي ينبغي الحكم به دون الكتاب والسنة، وهذا هو الكفر، فإنَّ كثيراً من الناس أسلموا ولكن مع هذا لا يحكمون إلا بالعادات الجارية لهم التي يأمر بها المطاعون، فهؤلاء إذا عرفوا أنَّه لا يجوز الحكم إلا بما أنزل الله، فلم يلتزموا ذلك، بل استحلَّوا أن يحكموا بخلاف ما أنزل الله فهم كفار، وإلا كانوا جُهَّالًا كمن تقدم أمرهم).

ترجمه: بدون هیچ شک و تردیدی کسی که اعتقاد وجوب حکم به آنچه الله بر پیامبرش نازل کرده را نداشته باشد کافر است, پس هرگاه کسی حکم کردن میان مردم را بر اساس آنچه خودش آن را عدالت می شمارد حلال کند بدون اینکه از حکم الله پیروی کند کافر است, زیرا تمامی ملت ها حکم عادلانه از دستورات آنهاست, و شاید آن حکم عادلانه نظر یکی از بزرگان آنها باشد, بلکه بسیاری از مسلمانان بر اساس عادات و تقالیدی که الله نازل نکرده حکم می کنند, همانند صحرانشینان و دستورات بزرگانشان, که چنین حکمی را بر قرآن و سنت برتر می شمارند, و این فعل کفر است, و بسیاری از مردم که مسلمان شده اند همچنان بر اساس عادات و تقالید خودشان که بزرگانشان به آن دستور داده اند حکم می کنند, و اگر اینان بدانند که درست نیست حکمی را غیر از حکم الله انجام دهند و حکمی را که بر خلاف حکم الله هست حلال بشمارند, پس اینها کافرند, و در غیر این صورت همانند آنانی که ذکر شد جاهل می باشند.

علامه محمد الامین شنقیطی در اضواء البیان ۱/۴۰۷ گوید: (واعلم أنَّ تحرير المقام في هذا البحث: أنَّ الكفر والظلم والفسق، كلُّ واحد منها ربُّما أطلق في الشرع **مرادًا به المعصية تارة، والكفر المخرج من الملة أخرى:** ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ﴾، معارضة للرسل وإبطالًا لأحكام الله، فظلمه وفسقه وكفره كلُّها كفر مخرج عن الملة، ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ﴾ معتقدًا أنَّه مرتكبٌ حرامًا، فاعلٌ قبيحًا، **فكفره وظلمه وفسقه غير مخرج عن الملة**).

ترجمه: و بدان که بررسی این بحث در اینجا چنین است که: کفر و ظلم و فسق هر کدام در شرع شاید گاهی بر گناه اطلاق شود, و گاهی بر کفری که انسان را از اسلام خارج کند, و کسی که به احکامی که الله نازل کرده حکم نمی‌کند, به علت معارضت با پیامبران و باطل ساختن احکام الهی, پس چنین ظلمی و فسقی و کفری تماما کفری هست که فرد را از اسلام خارج می کند, و کسی که به احکامی که الله نازل کرده حکم نمی‌کند، و اعتقاد دارد که مرتکب فعل حرام شده است, پس این فرد کار بدی انجام داده و کفر و ظلم و فسقش او را از اسلام خارج نمی کند.

۲- نمونه ای از کفر (اصغر و اکبر)

حکم به غیر ما أنزل الله

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤۡمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيۡنَهُمۡ ثُمَّ لَا يَجِدُواْ فِيٓ أَنفُسِهِمۡ حَرَجٗا مِّمَّا قَضَيۡتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسۡلِيمٗا﴾

به پروردگارت سوگند که آنها مؤمن نخواهند بود، مگر اینکه در اختلافات خود، تو را به داوری طلبند؛ و سپس از داوری تو، در دل خود احساس ناراحتی نکنند؛ و کاملا تسلیم باشند.

شیخ الاسلام در منهاج السنه ۵/۶۴ گوید: (فمن لم يلتزم تحكيم الله ورسوله فيما شجر بينهم، فقد أقسم الله بنفسه أنَّه لا يؤمن، وأمَّا من كان ملتزما لحكم الله ورسوله باطناً وظاهراً، **لكن عصى واتبع هواه فهذا بمنزلة أمثاله من العصاة**. وهذه الآية مِمَّا يحتجُّ بها الخوارج على تكفير ولاة الأمر الذين لا يحكمون بما أنزل الله، ثمَّ يزعمون أنَّ اعتقادهم هو حكم الله، وقد تكلَّم الناس بما يطول ذكره هنا، وما ذكرته يدل عليه سياق الآية).

ترجمه: هر گاه کسی حکم الله و پیامبرش را در موردی که با هم اختلاف دارند نپذیرد, پس الله به خودش قسم یاد کرده که چنین فردی ایمان ندارد, ولی هرگاه فردی حکم الله و پیامبرش را در ظاهر و باطن بپذیرد, ولی پیرو هوای نفس خود شد و از حکم الله سرپیچی کرد, پس چنین فردی همانند دیگر گناهکاران است. و خوراج به این آیه در تکفیر حکامی که به حکم الله عمل نمی کنند استناد می کنند, و اعتقاد دارند که حکم آنان خود حکم الله است, و پیرامون این مسأله علما سخنان بسیاری به میان آورده اند که در اینجا سخن طولانی می شود, و آنچه یاد کردم ظاهر آیه به آن دلالت دارد.

امام بخاري (۱۱۹) گوید: حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مُدْرِكٍ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ جَرِيرٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: اسْتَنْصِتِ النَّاسَ، فَقَالَ: "**لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا** يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ".

ترجمه: از جریر رضی الله عنه روایت است که گوید: رسول الله ﷺ در آخرین حجش به او گفته که مردم را آرام کند, سپس فرمود: ((بعد از من کافر نشوید و چنین نباشد که گردن همدیگر را بزنید)).

امام مسلم (۱۰۴) گوید: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ السَّعْدِيُّ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ يَعْنِي ابْنَ عُلَيَّةَ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ جَرِيرٍ أَنَّهُ سَمِعَهُ –يعنى عن النبي ﷺ–، يَقُولُ: «أَيُّمَا عَبْدٍ أَبَقَ مِنْ مَوَالِيهِ، **فَقَدْ كَفَرَ** حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْهِمْ».

از جریر رضی الله عنه روایت است که گوید: رسول الله ﷺ فرمود: ((هر برده ای از مالکان خود فرار کند, او کافر شده تا اینکه به آنان بر گردد)).

۳- نمونه ای از کفر (اصغر و اکبر)

مداهنه ی کفار

تفاوت مداهنه و مدارا:

اول: مداهنه

﴿ وَدُّواْ لَوۡ تُدۡهِنُ فَيُدۡهِنُونَ ﴾

دوست دارند که نرمی کنی تا نرمی نمایند.

﴿ وَلَا تَرۡكَنُوٓاْ إِلَى ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ فَتَمَسَّكُمُ ٱلنَّارُ ﴾

و به کسانی که ستم کرده‌اند متمایل مشوید که آتش [دوزخ] به شما می‌رسد.

دوم: مدارا

﴿ وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَوۡمٍ خِيَانَةٗ فَٱنۢبِذۡ إِلَيۡهِمۡ عَلَىٰ سَوَآءٍ ﴾

و هرگاه (با ظهور نشانه‌هایی)، از خیانت گروهی بیم داشته باشی (که عهد خود را شکسته، حمله غافلگیرانه کنند)، به طور عادلانه به آنها اعلام کن که پیمانشان لغو شده است.

عن عَائشَةَ رضي الله عنها زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: وَاسْتَأْجَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ رَجُلًا مِنْ بَنِي الدِّيلِ هَادِيًا خِرِّيتًا **وَهُوَ عَلَى دِينِ كُفَّارِ قُرَيْشٍ**، فَدَفَعَا إِلَيْهِ رَاحِلَتَيْهِمَا وَوَاعَدَاهُ غَارَ ثَوْرٍ بَعْدَ ثَلَاثِ لَيَالٍ بِرَاحِلَتَيْهِمَا صُبْحَ ثَلَاثٍ. خ ۲۱۱۵.

از عائشه رضي الله عنها همسر رسول الله ﷺ روایت است که گوید: رسول الله ﷺ و ابوبکر رضي الله عنه فردی را از بنی دیل برای راهنمایی و شناخت راهها در حالی که بر دین کفار قریش بود اجاره گرفتند, پس سواره های خویش را به او دادند و وعده گذاشتند که بعد از دو روز در صبح روز سوم نزد غار ثور با هم ملاقات کنند.

۳- نمونه ای از کفر (اصغر و اکبر)

مداهنه ی کفار

يقول ثمامة رضي الله عنه : (يَا مُحَمَّدُ وَاللَّه مَا كَانَ عَلَى الْأَرْضِ وَجْهٌ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْ وَجْهِكَ، فَقَدْ أَصْبَحَ وَجْهُكَ أَحَبَّ الْوُجُوهِ إِلَيَّ، وَاللَّه مَا كَانَ مِنْ دِينٍ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْ دِينِكَ، فَأَصْبَحَ دِينُكَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيَّ، وَاللَّه مَا كَانَ مِنْ بَلَدٍ أَبْغَضُ إِلَيَّ مِنْ بَلَدِكَ، فَأَصْبَحَ بَلَدُكَ أَحَبَّ الْبِلَادِ إِلَيَّ، وَإِنَّ خَيْلَكَ أَخَذَتْنِي وَأَنَا أُرِيدُ الْعُمْرَةَ، فَمَاذَا تَرَى؟ فَبَشَّرَهُ رَسُولُ اللَّه ﷺ وَأَمَرَهُ أَنْ يَعْتَمِرَ، فَلَمَّا قَدِمَ مَكَّةَ، قَالَ لَهُ قَائِلٌ: صَبَوْتَ، قَالَ: لَا، وَلَكِنْ أَسْلَمْتُ مَعَ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلَا **وَاللَّهِ لَا يَأْتِيكُمْ مِنْ الْيَمَامَةِ حَبَّةُ حِنْطَةٍ حَتَّى يَأْذَنَ فِيهَا النَّبِيُّ** ﷺ). خ ۴۰۵۱.

زَادَ أحمد ۷۱۸۸: (حَتَّى قَالَ عُمَرُ: لَقَدْ كَانَ وَاللَّهِ فِي عَيْنِي أَصْغَرَ مِنَ الْخِنْزِيرِ، وَإِنَّهُ فِي عَيْنِي أَعْظَمُ مِنَ الْجَبَلِ، خَلَّى عَنْهُ، فَأَتَى الْيَمَامَةَ حَبَسَ عَنْهُمْ، فَضَجُّوا وَضَجِرُوا، فَكَتَبُوا تَأْمُرُ بِالصِّلَةِ؟ قَالَ: **وَكَتَبَ إِلَيْهِ**).

وجاء عند ابن هشام في السيرة ۲/۶۳۹ وقال: (وَلَا وَاللَّهِ لَا تَصِلُ إِلَيْكُمْ حَبَّةٌ مِنْ الْيَمَامَةِ حَتَّى يَأْذَنَ فِيهَا رَسُولُ اللَّهِ؟. ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْيَمَامَةِ، فَمَنَعَهُمْ أَنْ يَحْمِلُوا إِلَى مَكَّةَ شَيْئًا، فَكَتَبُوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ؟ إنَّكَ تَأْمُرُ بِصِلَةِ الرَّحِمِ، وَإِنَّكَ قَدْ قَطَعْتَ أَرْحَامَنَا، وَقَدْ قَتَلْتُ الْآبَاءَ بِالسَّيْفِ، وَالْأَبْنَاءَ بِالْجُوعِ، **فَكَتَبَ رَسُولُ اللَّهِ؟** إلَيْهِ أَنْ يُخَلِّي بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْحَمْلِ).

ثمامه رضي الله عنه [چنانچه ابوهریره رضي الله عنه روایت می کند به رسول الله ﷺ] گفت: (ای محمد! قسم به الله که چنانچه بغض و کینه ی تو را داشتم بغض کسی را روی زمین نداشتم, ولی الآن محبوب ترین چهره برای من چهره ات شده است, و قسم به الله که از دینی چنانچه از دینت بدم می آمد بدم نمی آمد, ولی حالا دینت محبوب ترین دین برای من شده است, و قسم به الله که چنانچه از شهری که در آن هستی بدم می آمد از شهری بدم نمی آمد, ولی حالا شهری که در آن هستی محبوب ترین شهر نزد من شده است, و من قصد عمره را داشتم که سواره های از طرف شما مرا باز داشتند, حال چه پیشنهادی داری؟ پس رسول الله ﷺ به او مژده داده و دستور داد تا عمره ی خود را به جای آورد, و وقتی ثمامه به مکه رسید, فردی به وی گفت که آیا از دینت برگشته ای؟ گفت: خیر, ولی همراه محمد که رسول الله ﷺ هست مسلمان شده ام, و قسم به الله یاد می کنم که دیگر از یمامه برای شما نگذارم گندمی بیاید تا اینکه رسول الله ﷺ اجازه دهد).

در روایت امام احمد آمده: (تا اینکه عمر رضي الله عنه گفت: قسم به الله یاد می کنم که نزد من از خوک هم پست تر بود, ولی حالا نزد من از کوه هم بزرگ تر است, رسول الله ﷺ او را رها کرد و وی به یمامه آمد و گندم را از آنان حبس کرد, پس کفار مکه داد و بیداد کردند, و آنگاه برای رسول الله ﷺ نوشتند که تو به نیکی دستور می دهی؟ گفت: پس رسول الله ﷺ به ثمامه نوشت [که کارش را رها کند]).

و نزد ابن هشام در سیرت چنین آمده است که ثمامه رضي الله عنه گفت: (و قسم به الله یاد می کنم که دیگر از یمامه برای شما نگذارم گندمی بیاید تا اینکه رسول الله ﷺ اجازه دهد, سپس به یمامه برگشت و نگذاشت که چیزی به مکه حمل شود, پس کفار مکه به رسول الله رضي الله عنه نوشتند: شما به نیکی به خویشاوندان دستور می دهی, ولی حالا با خویشاوندان خود برخورد می کنی, وپدران را با شمشیر به قتل رسانده ای, و فرزندان را با گرسنه کردن, آنگاه رسول الله ﷺ به ثمامه نوشت که آذوقه را از آنان منع نکند).

٤- نمونه ای از کفر (اصغر و اکبر)

مسخره و توهین به دین

﴿وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ...﴾

و اگر از ایشان بپرسی، مسلماً خواهند گفت: «ما فقط شوخی و بازی می‌کردیم»، بگو: «آیا خدا و آیات او و پیامبرش را مسخره می‌کردید؟!» ❊ عذر نیاورید، شما بعد از ایمانتان کافر شده‌اید...

امام طبری در تفسیر این آیه گوید: حَدَّثَنِي يُونُسُ قَالَ: أَخبرنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ: ثني هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: "قَالَ رَجُلٌ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ فِي مَجْلِسٍ: مَا رَأَيْنَا مِثْلَ قُرَّائِنَا هؤُلَاءِ، أَرْغَبَ بُطُونًا، وَلَا أَكْذَبَ أَلسنًا، وَلَا أَجْبَنَ عِنْدَ اللِّقَاءِ، فَقَالَ رَجُلٌ فِي الْمَجْلِسِ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ مُنَافِقٌ، لَأُخبِرَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم وَنَزَلَ الْقُرْآنُ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ: فَأَنَا رَأَيْتُهُ مُتَعَلِّقًا بِحَقَبِ نَاقَةِ رَسُولِ اللَّهِ، تَنْكُبُهُ الْحِجَارَةُ، وَهُوَ يَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ، وَرَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: ﴿أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ...﴾".

ترجمه: عبد الله بن عمر رضي الله عنهما گوید: فردی در جنگ تبوک در مجلسی گفت: همانند چنین تلاوت کنندگانی از قرآن را ندیده بودیم که: شکم آنان از خوردن زیاد بزرگ شده، و دروغگو باشند و از رو به رو شدن با دشمن بترسند؛ شخصی در آن مجلس گفت: دروغ گفتی، و تو هم فردی منافق هستی، و سخنانت را به رسول الله صلى الله عليه وسلم بازگو خواهم کرد. پس سخنانش به رسول الله صلى الله عليه وسلم ابلاغ شد و آیاتی از قرآن نازل شد. عبد الله بن عمر رضي الله عنهما گوید: آن فرد را دیدم که افسار شتر رسول الله صلى الله عليه وسلم را گرفته در حالی که به طرفش سنگ پرتاب می شد، و می گفت: ای رسول الله ما فقط شوخی و بازی می کردیم، و رسول الله صلى الله عليه وسلم می فرمود: ﴿أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ...﴾ : (آیا خدا و آیات او و پیامبرش را مسخره می‌کردید؟! ❊ عذر نیاورید، شما بعد از ایمانتان کافر شده‌اید).

خلفی ها و تکفیر

قال الدسوقي في حاشيته على أم البراهين ص ٢١٩: (أصولُ الكفرِ ستةٌ –وعدَّ خمسةً منها ثمَّ قال–: سادسًا: التمسكُ في أصول العقائد بمجرَّد ظواهرِ الكتاب والسنَّة من غيرِ عَرْضِها على البراهينِ العقليَّة والقواطعِ الشرعية ... – إلى أن قال–: والتَمسُّكُ في أصول العقائد بمجرَّد ظواهرِ الكتاب والسنة من غيرِ بصيرة في العقلِ وهو أصلُ ضلالَة الحَشَويَّة، فقالوا بالتَّشبيه والتَّجسيم والجهة عملًا بظَاهر قوله تعالى: ﴿عَلَى ٱلۡعَرۡشِ ٱسۡتَوَىٰ﴾ ﴿ءَأَمِنتُم مَّن فِي ٱلسَّمَآءِ﴾).

خلفى ها و تكفير

- يقول أبو القاسم القشيري الأشعري الصوفي "سمعت الإمام أبا بكر ابن فورك يقول: سمعت أباعثمان المغربي يقول:كنت أعتقد شيئا من حديث الجهة، فلما قدمت بغداد زال ذلك عن قلبي فكتبت إلى أصحابنا بمكة: إني أسلمت الآن **إسلاما جديدا**. القشيرية٥.
- وقال أبو المعين النسفي الحنفي الماتريدي (تبصرة الأدلة ١/١٦٩) :"والله تعالى نفى المماثلة بين ذاته وبين غيره من الأشياء، فيكون القول بإثبات المكان له ردًّا لهذا النص المحكم، أي قوله تعالى :{ليس كمثله شيء}، الذي لا احتمال فيه لوجه ما سوى ظاهره، **وراد النص كافر**، عصمنا الله عن ذلك.
- وقال ابنُ حجر الهيتمي الشافعي الأشعري (٩٧٤هـــ) في (المنهاج القويم ص:٢٢٤) :"واعلم أن القَرَافي وغيره حكوا عن الشافعي ومالك وأحمد وأبي حنيفة رضي الله عنهم القول بكفر القائلين بالجهة والتجسيم، وهم حقيقون بذلك).
- وقال ملاّ علي القاري الحنفي الماتريدي (١٠١٤هـــ) في (مرقاة المفاتيح ٣/٣٠٠) :(بل قال جمع منهم ـــ أي من السلف بزعمه ـــ ومن الخلف **إن معتقد الجهة كافر** كما صرح به العراقي، وقال: إنه قول لأبي حنيفة ومالك والشافعي والأشعري والباقلاني".
- وقال الكوثري جهمي العصر (١٣٧١ هـــ) وكلامه في ذلك كثير جدا :(إن القول بإثبات الجهة له تعالى كفر عند الأئمة الأربعة هداة الأمة كما نقل عنهم العراقي على ما في"شرح المشكاة".
- الجهة يعني إثبات أن الله مستوى على عرشه فوق السماء السابعة سبحانه فمن سئل أين الله فأشار إلى العلو كفر عندهم...

تكفير نزد شيعه

قال المجلسي في بحار الأنوار ۸/۳۶۶: (وقال الشيخ المفيد قدس الله روحه في كتاب المسائل: اتفقت الإمامية على أن من أنكر إمامة أحد من الأئمة وجحد ما أوجبه الله تعالى له من فرض الطاعة، فهو كافر ضال مستحق للخلود في النار).

ويقول السيد مصطفى الخميني في تفسيره للقرآن الكريم ۱/۱۰۳: (هذه الشبهة ربما أوقعت الأشاعرة في الهلكة السوداء والبئر الظلماء، حتد أصبحوا مشركين أو ذاهلة عقولهم عن الدين).

۱- آیت الله خمینی (ره): شیعیان، می توانند به امام جماعت اهل تسنّن اقتدا نمایند.
۲- آیت الله خامنه ای: نماز جماعت برای حفظ وحدت اسلامی، جایز و صحیح است.
۳- آیت الله جوادی آملی: می توان اقتدا کرد.
۴- آیت الله صافی گلپایگانی: نماز با عامه در حال ضرورت بی اشکال است و در غیر حال ضرورت شرکت در جماعات آنان اگر موجب تألیف قلوب آنها و دفع اتهام به شیعه باشد خوب است و اعاده آن لازم نیست اگر چه موافق احتیاط است و خروج از مسجد در هنگام اقامه جماعات و یا ایستادن و شرکت نکردن شایسته نیست بلی اگر ضرورتی ایجاب کند مانعی ندارد.
۵- آیت الله نوری همدانی: نماز جماعت برای حفظ وحدت اسلامی جایز است .
۶- آیت الله مکارم شیرازی: در مواردی که با آنها معاشرت داشته باشید برای هدف وحدت مانعی ندارد مشروط بر این که دشمنی با شیعه نداشته باشند.
۷- آیت الله موسوی اردبیلی:به جا آوردن نماز با اهل سنت صحیح است و شرکت در مساجد ایشان جایز است.
۸- آیت الله علوی گرگانی: اقتدا به امام جماعت سنی در غیر حالت اضطرار و خوف کفایت از نماز واجب نمی کند و لذا اگر هم اقتدا صورت بگیرد باید مجدد آن نماز خوانده شود البته اگر برای حفظ وحدت اقتدا صورت گیرد ثواب دارد اما کفایت از نماز واجب نمیکند و همچنین اگر به صورت ظاهری اقتدا کند اما در عمل نماز را فرادی به جا اورد کفایت از نماز واجب میکند.
۹- آیت الله شبیری زنجانی: شرکت خوب است ولی اکتفا به آن نشود.
آدرس: http://www.fetan.ir/home/1308

اقتدای نماز به اهل تشیع نزد اهل سنت

امام بخاري در خلق أفعال العباد ص ۱۶ گويد: (ما أُبالي صَلَّيْتُ خَلْفَ الْجَهْمِيِّ الرَّافضيِّ أَمْ صَلَّيْتُ خَلْفَ الْيَهُودِ وَالنصارَى، وَلَا يُسَلَّمُ عَلَيْهِمْ، وَلَا يُعادُونَ، وَلَا يُناكَحُونَ، وَلَا يَشْهَدُونَ، وَلَا تُؤْكَلُ ذَبائِحُهُمْ؛ وَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ مَهْدِيٍّ: هُما مِلَّتَانِ: الْجَهْمِيَّةُ، وَالرَّافضِيَّةُ).

امام بغوي در شرح السنة ۱/۲۲۹ گويد: (وحَكَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، عَنْ أَبِيهِ، فِيمَنْ قَالَ بِخَلْقِ الْقُرْآنِ أَنَّهُ لَا يُصَلِّي خَلْفَهُ الْجُمُعَةَ، وَلا غَيْرَهَا، إلا أَنَّهُ لَا يَدَعُ إِتْيَانَهَا، فَإِنْ صَلَّى أَعَادَ الصَّلَاةَ).

شيخ الاسلام در فتاوى جلد ۲۳ ص ۳۵۳-۳۵۶ گويد: وَالصَّحِيحُ أَنَّهُ يُصَلِّيهَا، وَلَا يُعِيدُهَا، فَإِنَّ الصَّحَابَةَ كَانُوا يُصَلُّونَ الْجُمُعَةَ وَالْجَمَاعَةَ خَلْفَ الْأَئِمَّةِ الْفُجَّارِ، وَلَا يُعِيدُونَ كَمَا كَانَ ابْنُ عُمَرَ يُصَلِّي خَلْفَ الْحَجَّاجِ، وَابْنُ مَسْعُودٍ وَغَيْرُهُ يُصَلُّونَ خَلْفَ الْوَلِيدِ بْنِ عُقْبَةَ، وَكَانَ يَشْرَبُ الْخَمْرَ حَتَّى إنَّهُ صَلَّى بِهِمْ مَرَّةً الصُّبْحَ أَرْبَعًا ثُمَّ قَالَ: أَزِيدُكُمْ؟ فَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: مَا زِلْنَا مَعَك مُنْذُ الْيَوْمِ فِي زِيَادَةٍ؟ وَلِهَذَا رَفَعُوهُ إلَى عُثْمَانَ.وَفِي صَحِيحِ الْبُخَارِيِّ أَنَّ عُثْمَانَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - لَمَّا حُصِرَ صَلَّى بِالنَّاسِ شَخْصٌ، فَسَأَلَ سَائِلٌ عُثْمَانَ. فَقَالَ: إنَّك إمَامُ عَامَّةٍ، وَهَذَا الَّذِي يُصَلِّي بِالنَّاسِ إمَامُ فِتْنَةٍ. فَقَالَ: يَا بْنَ أَخِي، إنَّ الصَّلَاةَ مِنْ أَحْسَنِ مَا يَعْمَلُ النَّاسُ، فَإِذَا أَحْسَنُوا فَأَحْسِنْ مَعَهُمْ، وَإِذَا أَسَاءُوا فَاجْتَنِبْ إسَاءَتَهُمْ.وَمِثْلُ هَذَا كَثِيرٌ.وَالْفَاسِقُ وَالْمُبْتَدِعُ صَلَاتُهُ فِي نَفْسِهِ صَحِيحَةٌ، فَإِذَا صَلَّى الْمَأْمُومُ خَلْفَهُ لَمْ تَبْطُلْ صَلَاتُهُ، لَكِنْ إنَّمَا كَرِهَ مَنْ كَرِهَ الصَّلَاةَ خَلْفَهُ لِأَنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنْ الْمُنْكَرِ وَاجِبٌ، وَمِنْ ذَلِكَ أَنَّ مَنْ أَظْهَرَ بِدْعَةً أَوْ فُجُورًا لَا يُرَتَّبُ إمَامًا لِلْمُسْلِمِينَ، فَإِنَّهُ يَسْتَحِقُّ التَّعْزِيرَ حَتَّى يَتُوبَ، فَإِذَا أَمْكَنَ هَجْرُهُ حَتَّى يَتُوبَ كَانَ حَسَنًا، وَإِذَا كَانَ بَعْضُ النَّاسِ إذَا تَرَكَ الصَّلَاةَ خَلْفَهُ وَصَلَّى خَلْفَ غَيْرِهِ أَثَّرَ ذَلِكَ حَتَّى يَتُوبَ، أَوْ يُعْزَلَ، أَوْ يَنْتَهِيَ النَّاسُ عَنْ مِثْلِ ذَنْبِهِ.فَمِثْلُ هَذَا إذَا تَرَكَ الصَّلَاةَ خَلْفَهُ كَانَ فِي مَصْلَحَةٍ، وَلَمْ يَفُتْ الْمَأْمُومَ جُمُعَةٌ وَلَا جَمَاعَةٌ.وَأَمَّا إذَا كَانَ تَرْكُ الصَّلَاةِ يُفَوِّتُ الْمَأْمُومَ الْجُمُعَةَ وَالْجَمَاعَةَ، فَهُنَا لَا يَتْرُكُ الصَّلَاةَ خَلْفَهُمْ إلَّا مُبْتَدِعٌ مُخَالِفٌ لِلصَّحَابَةِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ -. وَكَذَلِكَ إذَا كَانَ الْإِمَامُ قَدْ رَتَّبَهُ وُلَاةُ الْأُمُورِ، وَلَمْ يَكُنْ فِي تَرْكِ الصَّلَاةِ خَلْفَهُ مَصْلَحَةٌ، فَهُنَا لَيْسَ عَلَيْهِ تَرْكُ الصَّلَاةِ خَلْفَهُ، بَلْ الصَّلَاةُ خَلْفَ الْإِمَامِ الْأَفْضَلِ أَفْضَلُ، وهذا كُلُّه يكونُ فيمن ظهر منه فسق، أو بدعة، تظهر مخالفتها للكتاب والسنة، كبدعة الرافضة، والجهمية، ونحوهم.

فصل: وأما الصلاة خلف المبتدع فهذه المسألة فيها نزاع وتفصيل فإذا لم تجد إماما غيره كالجمعة التي لا تقام إلا بمكان واحد وكالعيدين وكصلوات الحج خلف إمام الموسم فهذه تفعل خلف كل بر وفاجر باتفاق أهل السنة والجماعة وإنما تدع مثل هذه الصلوات خلف الأئمة أهل البدع كالرافضة ونحوهم ممن لا يرى الجمعة والجماعة إذا لم يكن في القرية إلا مسجد واحد فصلاته في الجماعة خلف الفاجر خير من صلاته في بيته منفردا لئلا يفضي إلى ترك الجماعة مطلقا. وأما إذا أمكنه أن يصلي خلف غير المبتدع فهو أحسن وأفضل بلا ريب لكن إن صلى خلفه ففي صلاته نزاع بين العلماء ومذهب الشافعي وأبي حنيفة تصح صلاته وأما مالك وأحمد ففي مذهبهما نزاع وتفصيل. وهذا إنما هو في البدعة التي يعلم أنها تخالف الكتاب والسنة مثل بدع الرافضة والجهمية ونحوهم فأما مسائل الدين التي يتنازع فيها كثير من الناس في هذه البلاد مثل مسألة الحرف والصوت ونحوها فقد يكون كل من المتنازعين مبتدعا وكلاهما جاهل متأول فليس امتناع هذا من الصلاة خلف هذا بأولى من العكس فأما إذا ظهرت السنة وعلمت فخالفها واحد فهذا هو الذي فيه النزاع والله أعلم والحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد وآله وصحبه وسلم.

ضوابط تکفیر معین

علم # جهل	﴿ وَمَن يُشَاقِقِ ٱلرَّسُولَ مِنۢ بَعۡدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ ٱلۡهُدَىٰ ﴾ **وهر کس پس از آن که هدایت و راه حق بر وی روشن شد با پیامبر ﷺ مخالفت کند...**
اختیار # اکراه	﴿ مَن كَفَرَ بِٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ إِيمَٰنِهِۦٓ إِلَّا مَنۡ أُكۡرِهَ وَقَلۡبُهُۥ مُطۡمَئِنُّۢ بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَٰكِن مَّن شَرَحَ بِٱلۡكُفۡرِ صَدۡرٗا ﴾ **هر کس پس از ایمان آوردنش به خدا کافر شود [به عذاب خدا گرفتار آید]؛ مگر کسی که به کفر مجبور شده [امّا] دلش مطمئن به ایمان است، ولی آنان که سینه برای پذیرفتن کفر گشاده اند...**
تأویل صائغ # تأویل غیر صائغ	﴿ ٱتَّخَذُوٓاْ أَحۡبَارَهُمۡ وَرُهۡبَٰنَهُمۡ أَرۡبَابٗا مِّن دُونِ ٱللَّهِ ﴾ **آنها علماء و رهبان خویش را خدایانی به جای الله متعال برای خود گرفتند...**
تعمد # غیر عمد	عن أَنَسِ بْنِ مَالِك رضي الله عنه قال: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَلَّهُ أَشَدُّ فَرَحاً بِتَوْبَةِ عَبْدِه حِينَ يَتُوبُ إِلَيْهِ مِنْ أَحَدِكُمْ ... **ثُمَّ قَالَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ اللَّهُمَّ أَنْتَ عَبْدِي وَأَنَا رَبُّكَ أَخْطَأَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ.** مسلم ۴۹۳۹. ترجمه: از انس بن مالک رضي الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمود: ((همانا خداوند شادتر می شود به توبه ی بنده اش هنگامی که به درگاه او توبه می کند، ... از نهایت شادمانی می گوید: خدایا تو بنده ی منی و من خدای توام! و از نهایت شادمانی الفاظ را اشتباه تلفظ می کند)).
اجماع #اختلاف	امام ابن عبد البر در کتاب تمهید 16/315 گوید: (ومن جهة النظر الصحيح الذي لا مَدْفَعَ له أن كل من ثبت له عقد الإسلام في وقت بإجماع من المسلمين، ثم أذنب ذنبا، أو تأول تأويلا، فاختلفوا بعد في خروجه من الإسلام، لم يكن لاختلافهم بعد إجماعهم معنى يوجب حجة، ولا يخرج من الإسلام المتفق عليه إلا باتفاق آخر أو سنة ثابتة لا معارض لها).

اجماع # اختلاف

شیخ عبد اللطیف بن عبد الرحمن بن حسن (الدرر السنیه ۱/۴۶۷) گوید: (وأنه لا يكفر –أي محمد بن عبد الوهاب– **إلا بما أجمع المسلمون على تكفير فاعله**، من الشرك الأكبر والكفر بآيات الله ورسله أو بشيء منها بعد قيام الحجة وبلوغها المعتبر كتكفير من عبد الصالحين ودعاهم مع الله، وجعلهم أنداداً له فيما يستحقه على خلقه، من العبادات والإلهية **وهذا**: **مجمع عليه أهل العلم والإيمان**).

ترجمه: شیخ عبد اللطیف بن عبد الرحمن بن حسن گوید: (محمد بن عبد الوهاب کسی را تکفیر نکرده جز کسانی که به اجماع امت کافر بوده اند, همچون شرک اکبر و کفر ورزیدن به آیات الله متعال و پیامبرانش, یا یکی از آنها بعد از یافتن دلیل با فهمی معتبر همانند: تکفیر کسی که نیکوکاران را پرستیده و همراه الله متعال آنان را صدا زده و یاری طلبیده, و آنان را در چیزی که الله متعال بر بندگانش مستحق بوده –همچون عبادت ها و انواع پرستش– شریک قرار دادند, و این موارد نزد اهل علم و ایمان محل اجماع و اتفاق است).

منبر التوحيد والجهاد

وحرض المؤمنين عسى الله أن يكف بأس الذين كفروا

نشأت فكر تكفير در عصر حاضر

يقول الدكتور يوسف القرضاوي، عن سيد قطب وأخطائه:"ولكن المسألة هنا تتعلق باتجاهات، وهذا اتجاه... وهذا الاتجاه يجب أن يُقوَّم، ولا نستطيع أن نهمش إلا إذا كانت المسألة جزئية، وإنما هو صاحب أفكار متسلسلة مرتبط بعضها ببعض، الأمة الإسلامية انقطعت من الوجود، وهو له رأيه المتطرف في مسألة بني أمية وعثمان، وغيره. ورد عليه الأستاذ محمود شاكر من قديم في مسألة الصحابة، ولا تسبوا أصحابي، ورأيه في المجتمع الإسلامي على طوال التاريخ [حيث يرى أنه انقطع من عهد الخلفاء الراشدين]، ورأيه في المجتمع الحالي، وأنه لا يوجد على وجه الأرض مجتمع مسلم قط، في أي بلد من البلاد، حتى المجتمع الذي يعلن ارتباطه بالإسلام، ويقول: إن المجتمع جاهلي، وهذا في الظلال في عشرات المواضع. ودعونا نتكلم بصراحة: إن من حق الأجيال المسلمة أن تعرف هذا الأمر على حقيقته، ولقد كنت لا أعرف هذا ! ... ولقد اضطررت أن أرد على هذا الكلام، وذلك من سنين طويلة... إن سيد قطب قدم الكثير للفكر الإسلامي... ولهذا: فمن الإنصاف لسيد قطب، ومن الإنصاف للفكر الإسلامي، ومن الإنصاف للحركة الإسلامية، ومن الإنصاف للمسلمين، ومن الإنصاف للإسلام نفسه أن نقوّم فكر سيد الآن... يمكننا أن نراجع تفكيره، وإنتاجه، ونقومه بميزان الكتاب والسنة، وبميزان الأصول عندنا، ونسأل الله أن يغفر له ويرحمه". كما دعا إلى تقويم فكر وكتب سيد قطب كل من: محمد سعيد البوطي، وجعفر شيخ إدريس، وغيرهم.

- ينظر: سيد قطب، حياته وأدبه، لعبد الباقي محمد حسين وندوة اتجاهات الفكر الإسلامي المعاصر ص٥٣١-٥٦٥.

خلاصه ی مطلب دکتر قرضاوی اینکه: سید قطب نظر تندی در مورد بنی أمیه و عثمان رضي الله عنه و دیگران از صحابه دارد و استاد محمود شاکر در مورد صحابه بر ایشان رد داده است... و نظرش در مورد جامعه ی اسلامی که بعد از خلفای راشدین دیگر وجود ندارد و الآن مجتمع مسلمانی نیست...

حمود شعيبي در سايت منبر التوحيد والجهاد گويد: (إنَّ سيدًا رحمه الله يُعَدُّ في عَصره عَلَمًا من أعلام أصحاب منهج مُقارَعة الظالمين والكفر بهم، ومن أفذاذ الدعاة إلى تعبيد الناس لربهم والدعوة إلى توحيد التحاكم إلى الله...).

سليمان العلوان

التبيـــان

شرح نواقض الإســـلام

للإمام المجدد

شيخ الإسلام محمد بن عبد الوهاب رحمه الله

تأليف

سليمان ناصر بن عبد الله العلوان

الطبعة السادسة

وقف لله تعالى

هذه النسخة متوافقة مع طبعة دار المسلم للنشر والتوزيع

وبهذا البيان يتبين لك ما عليه كثير من حكام البلاد التي تنتسب إلى الإسلام؛ لأنهم والوا أهل الإشراك، وقربوهم، وعظموهم، وجعلوا بينهم علاقات تدل على أنهم إخوان لهم، إضافة إلى ذلك أنهم عادوا أهل الدين وآذوهم وأودعوهم في السجون؛ فهل يبقى إسلام بعد هذا؟!".

قال شيخ الإسلام في الاقتضاء [١ ٢٠٨] [وفرق بين الكفر المعروف باللام كما في قوله ﷺ "ليس بين العبد وبين الكفر أو الشرك إلا ترك الصلاة" وبين كفر منكر في الإثبات] ا. هـ فالكفر المعرف بالألف واللام لا يحتمل في الغالب إلا الأكبر كقوله تعالى: (فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ) فيمن حكم بغير ما أنزل الله، وما جاء عن ابن عباس رضي الله عنه من قوله (كفر دون كفر) فلا يثبت عنه فقد رواه الحاكم في مستدركه (٢/ ٣١٣) من طريق هشام بن حجير عن طاوس عن ابن عباس به وهشام ضعفه أحمد ويحيى، وقد خولف فيه أيضاً فرواه عبد الرزاق في تفسيره عن معمر عن ابن طاوس عن أبيه قال سئل ابن عباس عن قوله تعالى: (وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ (٤٤)) قال هي كفر، وهذا هو المحفوظ عن ابن عباس أي أن الآية على إطلاقها،وإطلاق الآية يدل على أن المراد بالكفر هو الأكبر إذ كيف يقال بإسلام من نحى الشرع واعتاض عنه بآراء اليهود والنصارى وأشباههم. فهذا مع كونه تبديلا للدين المنزل هو إعراض أيضاً عن الشرع المطهر، وهذا كفر آخر مستقل

جواب سلیمان العلوان

قال الإمام ابن عثيمين تعليقاً على جواب الإمام الألباني – رحمهما الله – (فتنة التكفير
ص : ٢٥ ، حاشية : ١) :
« من سوء الفهم قولُ مَن نسبَ لشيخ الإسلام ابن تيمية أنه قال (إذا أُطلِقَ الكفرُ فإنما يُرادُ به كفر أكبر) ؛ مُستدِلاً بهذا القول على التكفير بآية ﴿فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ﴾ [المائدة : ٤٤] ! مع أنه ليس في الآية أن هذا هوَ (الكفر) ! وأما القول الصحيح عن شيخ الإسلام فهو تفريقه – رحمه الله – بين (الكفر) المعرَّف بـ(ال) و(كفرٍ) مُنكَّراً . فأما الوصفُ فيصلح أن نقول فيه (هؤلاء كافرون) أو (هؤلاء الكافرون) بناءً على ما اتَّصفوا به من الكفر الذي لا يُخرِجُ من الملة ، ففرقٌ بين أن يُوصَفَ الفعلُ وأن يُوصَفَ الفاعلُ » انتهى .

1- استقرای ابن تیمیه رحمه الله بر مصدر (الکفر) است و بحث آیه اسم فاعل (الکافر) است، وبین متفاوتند: اولی دلالت بر فعل دارد و دومی بر فاعل آن فعل.

2- ابن تیمیه رحمه الله خودش در این آیه قائل به کفر دون کفر است. فتاوی 7/312.

الإعـلام
بشرح نواقض الإسلام
للإمام محمد بن عبد الوهاب

تأليف

عبدالعزيز بن مرزوق الطَّريفي

وقد روى المروزي في تعظيم قدر الصلاة وابن جرير وعبد الرزاق في المصنف من حديث معمر عن ابن طاووس عن أبيه قال: سئل ابن عباس عن قوله: (ومن لم يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الكافرون) قال: هي به كفر .

وأخرجه ابن أبي حاتم والحاكم في المستدرك والبيهقي في السنن والمروزي في تعظيم قدر الصلاة وابن عبد البر في التمهيد عن هشام بن حجير عن طاووس عن ابن عباس في قوله تعالى: (ومن لم يحكم بنا أنزل الله فأولئك هم الكافرون) قال: كفر دون كفر. وهشام بن حجير ضعفه أحمد وضعفه ابن معين جداً وقال ابن عيينة: لم نكن نأخذ عن هشام بن حجير ما لا نجده عند غيره، وقال أبو حاتم: يكتب حديثه، وذكره العقيلي في الضعفاء، ووثقه العجلي وابن سعد، واللفظ الأول أصح.

جواب عبد العزیز طریفی

۱. اثر ابن عباس رضي الله عنهما را حاکم و ذهبی تصحیح نموده وآلبانی نیز در سلسله ی صحیحه ۶/۱۱۳ با آنها موافق بوده است.

۲. ابن تیمیه و ابن القیم و ابن کثیر و ابن حجر و سائر ائمه این اثر را صحیح دانسته اند.

۳. در هشام بن حجیر سه نظر وجود دارد: اول: عجلی و ابن سعد و ابن شاهین و ابن حبان و ذهبی او را ثقه دانسته ند, دوم: ابن شبرمه و ابو حاتم و ساجی و ابن حجر صدوق دانسته اند, سوم: یحیی القطان و ابن معین و احمد او را ضعیف دانسته اند...
اما تضعیف امام احمد که ایشان قوی نیست را ابن تیمیه رحمه الله در فتاوی ۳/۲۴۳ در بحث عتبه بصری بحث می کند و می گوید: (وَقَدْ رُوِيَ عَنْ الْإِمَامِ أَحْمَدَ أَنَّهُ قَالَ هُوَ ضَعِيفٌ لَيْسَ بِالْقَوِيِّ لَكِنَّ هَذِهِ الْعِبَارَةَ يُقْصَدُ بِهَا أَنَّهُ مِمَّنْ لَيْسَ يُصَحَّحُ حَدِيثُهُ بَلْ هُوَ مِمَّنْ يُحَسَّنُ حَدِيثُهُ, وَقَدْ كَانُوا يُسَمُّونَ حَدِيثَ مِثْلِ هَذَا ضَعِيفًا وَيَحْتَجُّونَ بِهِ ; لِأَنَّهُ حَسَنٌ إذْ لَمْ يَكُنْ الْحَدِيثُ إذْ ذَاكَ مَقْسُومًا إلاَّ إلَى صَحِيحٍ وَضَعِيفٍ, وَفِي مِثْلِهِ يَقُولُ الْإِمَامُ أَحْمَدُ الْحَدِيثُ الضَّعِيفُ خَيْرٌ مِنْ الْقِيَاسِ يَعْنِي الَّذِي لَمْ يَقْوَ قُوَّةَ الصَّحِيحِ مَعَ أَنَّ مَخْرَجَهُ حَسَنٌ).
وامام معلمی در تنکیل ۱/۲۴۰ گوید: (فكلمة ليس بقوي تنفي القوة مطلقا وإن لم تثبت الضعف مطلقا وكلمة ليس بالقوي إنما تنفي الدرجة الكاملة من القوة). وينظر النصيحة بالتحذير من تخريب ابن عبد المنان للألباني ص 183.
واما ابن معین او را مطلقا تضعیف نکرده بلکه سؤال می شوند کدام یک هشام بن حجیر یا عمرو بن مسلم کدام یک نزد تو بهترند, در جواب هشام را ترجیح می دهد.. عمرو هم چنان چه ابن حجر می گوید: صدوق است.. و هشام از وی بهتر است!!

۴. این روایت از ابن عباس رضي الله عنهما را تنها هشام بن حجیر از طاووس روایت نکرده, بلکه عبد الله بن طاوس نیز همین روایت را از پدرش نقل می کند.. روایت طحاوی در مشکل الآثار ۲/۳۱۷.
گفته شده این روایت نیز معلول بوده چون ثوری همین روایت را از معمر از عبد الله بن طاووس نیز روایت نموده پس مضطرب است!! خیر مضطرب نیست بلکه مزید در متصل اسانید است.. امام احمد در مسند ۴/۱۶۰.
همچنین علی بن ابی طلحه نیز همین روایت را از ابن عباس رضي الله عنهما نقل می کند.. تفسیر طبری ۶/۱۶۶.

سمع و طاعت از ولی امر نزد ابن تیمیه و محمد بن عبد الوهاب

- محمد بن عبد الوهاب در نامه به اهل قصیم ص ۱۲۷: (**وأرى وجوب السمع والطاعة لأئمة المسلمين برهم وفاجرهم ما لم يأمروا بمعصية الله، ومن ولي الخلافة واجتمع عليه الناس ورضوا به وغلبهم بسيفه حتى صار خليفة وجبت طاعته، وحرم الخروج عليه**).
- ابن تیمیه در فتاوی ۱۲/۳۵ گوید: (**وأمّا أهلُ العلمِ والدّينِ والفضلِ فلا يرخّصون لأحدٍ فيما نهى اللهُ عنه من معصيةِ ولاةِ الأمور، وغشّهم، والخروجِ عليهم بوجهٍ من الوجوهِ، كما قد عُرِفَ من عاداتِ أهلِ السّنّة والدّينِ قديمًا وحديثًا، ومن سيرة غيرِهم**).
- و در منهاج السنه گوید: (كان أفاضل المسلمين ينهون عن الخروج والقتال في الفتنة، كما كان عبد الله ابن عمر وسعيد بن المسيب وعلي بن الحسين وغيرهم ينهون عام الحرة عن الخروج على يزيد، وكما كان الحسن البصري ومجاهد وغيرهما ينهون عن الخروج في فتنة ابن الأشعث، ولهذا استقر أمر أهل السنة على ترك القتال في الفتنة، للأحاديث الصحيحة الثابتة عن النبي ﷺ، وصاروا يذكرون هذا في عقائدهم، ويأمرون بالصبر على جور الأئمة وترك قتالهم، وإن كان قد قاتل في الفتنة خلق كثير من أهل العلم والدين. اهـ.
- و در فتاوی گوید: (مذهب أهل الحديث ترك الخروج بالقتال على الملوك البغاة والصبر على ظلمهم إلى أن يستريح بر، أو يستراح من فاجر). اهـ.

انتخابات نزد اهل تشیع

- آیت الله مصباح یزدی: ملاک اعتبار قانون اساسی و مصوبات خبرگان رضایت ولی فقیه است.
- گزیده ای از سخنان آیت الله مصباح یزدی در مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) می باشد که در مورخ ۲۰/۹/۸۴ بیان شده است.
- آیت الله مصباح معتقدند که خداوند خالق ماست، پس مالک ماست.این خدا برای هدایت شارع هم هستند و شرع را وضع نموده و خود مشروعیت می دهد. به نبوت پیامبران و به امامت معصومین خود خدا مشروعیت داده است. مشروعیت یعنی حق حاکمیت، حق ملاک، حق معیار و ملاک و... این خدایی که شارع است و به نبی و ولی مشروعیت داده، خود ولی به ولایت فقیه مشروعیت می دهد و نه مردم. از باب مثال اگر مردم امام علی علیه السلام رو قبول نکردند این دلیل نمی شود که حضرت علی علیه السلام نامشروع و ناحق اند. چرا که خداوند به او «مشروعیت» داده است و عدم «مقبولیت مردم» نفی کننده مشروعیت از طرف خدا نیست. امام خمینی هم همین اعتقاد را دارند. امام معتقدست: «ولایت فقیه همان ولایت رسول الله است.» تنها ولایت تکوینی ندارد. این رو ولایت مطلقه فقیه می گویند.
- همچنین علامه مصباح در جلسه پرسش و پاسخ در مورد مشروعیت و مقبولیت فرموده اند: « **دموکراسی که برای غربی‌ها اصالت دارد، برای ما فقط جنبه ابزاری دارد. رأی مردم برای ما مشروعیت نمی‌آورد**؛ مقبولیت می‌آورد. ممکن است در آینده قانون این‌گونه شود که مردم باید در تعیین استاندار نظر بدهند. این قانون و این فرآیند از نظر اسلام هیچ اشکالی ندارد، اما این بدان معنا نیست که مردم به او مشروعیت می‌دهند؛ بلکه مردم رأی تمایل می‌دهند. وگرنه حکم اصلی، حکم خدا، پیغمبر، ائمه اطهار و حکم ولی‌فقیه است. این‌که امام فرمود میزان رأی مردم است؛ آیا حتی در مقابل حکم خدا نیز میزان رأی مردم است؟! این همه امام دم از اسلام زد برای چه بود؟ ایشان از همان ابتدا می‌فرمود همه چیز فدای اسلام. بی‌شک ایشان در مقابل اسلام نگفت رأی مردم معتبر است؛ بلکه آن‌جا که ما مصالح را نمی‌دانیم و حکم خدا نیست، برای تشخیص مصداق از رأی مردم بهره می‌بریم. پیامبر نیز برای جنگ احد از مردم استمزاج کرد که بیرون مدینه برویم یا در مدینه بمانیم. جوان‌ها با ماندن در شهر مخالفت کردند، پیامبر نیز به رأیشان احترام گذاشت و به ضرر هم تمام شد، اما اگر خدا فرموده بود، دیگر نمی‌توانست بگوید میزان رأی مردم است. آن‌جا که دین چیزی را فرموده است، همان ملاک است، و آن‌جا که دستوری ندارد و طبق فرمایش بعضی از بزرگان مانند مرحوم آقای سیدمحمدباقر صدر، منطقهٔ الفراق است، به عهده مردم گذاشته شده است. «وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِی الأَرْضِ یُضِلُّوکَ عَن سَبِیلِ اللّهِ» (انعام،۱۶۶) شش این آیه‌ای است که مقام معظم رهبری در ملاقات با خبرگان دو بار خواندَند. بَه حسب ظاَهر، این آیَه باَ جلسه خبرگاَن مناَسبتی نداشت، اما ایشاَن آن را خواندند و تکرار هم کردند. آن‌جایی که امر خدا و پیغمبر روشن است، جای مراجعه به افکار دیگرانیست. اگر از اکثریت تبعیت کردید؛ یُضِلُّوکَ عَن سَبِیلِ اللّهِ. بنابراین، آن‌جا که خداوند فرمانی داده است، هیچ کس حق دخالت ندارد.»

انتخابات نزد اهل تشیع

- آیت‌الله ناصر مکارم شیرازی و انتخابات:

- آیت‌الله مکارم شیرازی با اشاره به سخنان مطرح‌شده درباره ولایت امام علی(ع) اظهار کرد: یکی از دولتمردان گفته است که مبنای ولایت از دیدگاه امام علی(ع) نظر مردم بود و دموکراسی میراث این امام معصوم است، این حرف عجیبی است، او یک صفحه از نهج البلاغه را دیده و بقیه را ندیده است.

- وی ادامه داد: ولی را باید خداوند تعیین کند و آیات درباره ولایت در قرآن زیاد است، شما تنها یک جمله از نهج‌البلاغه را دیدید و بحث کردید، یکی از مسلمات مذهب شیعه است که امام را خدا و نه آرای مردم تعیین می‌کند، ما با اهل سنت برادروار زندگی می‌کنیم، اما مذهب رسمی کشور شیعه است.نباید بگوییم که حاکم را رأی مردم تعیین می‌کند، رسول اکرم(ص) فرمود که "تعیین جانشین من با خدا است و خداوند به هر کسی که خواست، ولایت می‌دهد" و کتاب‌های زیادی در خصوص غدیر نوشته شده است.

- آیت‌الله مکارم شیرازی با اشاره به دموکراسی اظهار کرد: دموکراسی برای غرب است و حتی این نوع حکومت، حکومت مردم بر مردم نیست، گاهی یک نامزد با ۲۵ درصد رأی از مردم به ریاست می‌رسد، در آمریکا افراد با ثروت و تبلیغات، مغز مردم را شست‌وشو می‌دهند و رأی می‌آورند. امام با رأی مردم انتخاب نمی‌شود و نباید با یک صفحه نهج البلاغه، نظام حکومتی اسلام را دگرگون نشان بدهیم.